

BISSCHOPPENSYNODE
15de ALGEMENE GEWONE VERGADERING

**DE JONGEREN, HET GELOOF
EN DE ONDERSCHEIDING VAN DE ROEPING**

SLOTDOCUMENT

27 oktober 2018

Vaticaanstad

KORTE INHOUD

INLEIDING

VOORWOORD

DEEL EEN “HIJ LIEP MET HEN MEE”

HOOFDSTUK EEN. EEN LUISTERENDE KERK
HOOFDSTUK TWEE. DRIE CRUCIALE VERBINDINGEN
HOOFDSTUK DRIE. IDENTITEIT EN RELATIES
HOOFDSTUK VIER. JONGERE ZIJN VANDAAG

DEEL TWEE “HUN OGEN GINGEN OPEN”

EEN NIEUW PINKSTEREN
HOOFDSTUK EEN. DE GAVE VAN DE JEUGD
HOOFDSTUK TWEE. HET MYSTERIE VAN DE ROEPING
HOOFDSTUK DRIE. DE ZENDING OM TE BEGELEIDEN
HOOFDSTUK VIER. DE KUNST VAN HET ONDERSCHIEDEN

DEEL DRIE “ZE STONDEN ONMIDDELIJK OP”

EEN JONGE KERK
HOOFDSTUK EEN. DE MISSIONAIRE SYNODALITEIT VAN DE KERK
HOOFDSTUK TWEE. SAMEN OP WEG ZIJN IN HET DAGELIJKS LEVEN
HOOFDSTUK DRIE. EEN VERNIEUWD MISSIONAIR ELAN
HOOFDSTUK VIJF. INTEGRALE VORMING

SLOT

INLEIDING

De gebeurtenis van de synode die wij hebben meegemaakt

1. “Ik zal mijn Geest uitstorten over alle mensen: uw zonen en dochters zullen profeteren, uw jonge mannen visioenen zien, de ouderen onder u zullen droomgezichten ontvangen” (Hand. 2, 17; vgl. Gal. 3, 1). Dit is de ervaring die wij in deze synode hebben gehad, terwijl wij samen op weg waren en luisterden naar de stem van de Geest. Hij heeft ons verbaasd met de rijkdom van zijn gaven, Hij heeft ons overladen met zijn moed en zijn kracht om de hoop aan de wereld te brengen.

Wij zijn samen opgetrokken met de opvolger van Petrus, die ons in het geloof heeft bevestigd en ons heeft gesterkt in het enthousiasme van de zending. Ook al zijn wij afkomstig uit cultureel en kerkelijk zeer verschillende contexten, wij hebben vanaf het begin een geestelijke harmonie, een verlangen naar dialoog en een echte empathie gemerkt. Wij hebben samen gewerkt en gedeeld wat ons het meest ter harte ging en daarbij onze zorgen meegedeeld zonder onze inspanningen te verbergen. Zeer veel bijdragen hebben in ons ontroering en evangelisch medelijden opgewekt: wij hebben ons één lichaam gevoeld, dat lijdt en zich verheugt. Wij willen met allen de ervaring van genade delen die wij hebben beleefd, en aan onze Kerken en heel de wereld de vreugde van het evangelie doorgeven.

De aanwezigheid van de jongeren heeft iets nieuws laten zien: door hen heeft op de synode de stem geklonken van een hele generatie. Door met hen als pelgrims naar het graf van Petrus op weg te zijn, hebben wij ervaren dat nabijheid de voorwaarden schept, waardoor de Kerk een ruimte voor dialoog en boeiend getuigenis van broederschap is. De kracht van deze ervaring stijgt boven iedere inspanning en zwakte uit. De Heer blijft tegen ons herhalen: Weest niet bevreesd, Ik ben bij u.

Het proces van de voorbereiding

2. Wij hebben veel baat gehad bij de bijdragen van de episcopaten en de inbreng van herders, religieuzen, leken, deskundigen, opvoeders en vele anderen. Vanaf het begin zijn de jongeren betrokken bij het synodaal proces: de vragenlijst online, zeer veel persoonlijke bijdragen en vooral de *Presynodale vergadering* zijn een welsprekend teken hiervan. Hun inbreng is essentieel geweest, zoals in het verhaal van de broden en de vissen: Jezus heeft het wonder kunnen verrichten dankzij de beschikbaarheid van een jongen die edelmoedig heeft aangeboden wat hij had (vgl. Joh. 6, 8-11).

Alle bijdragen zijn samengevat in het *Instrumentum laboris*, dat gedurende de weken van de vergadering de solide basis voor een discussie heeft gevormd. Nu verzamelt het *Slotdocument* het resultaat van dit proces en richt het zich op de toekomst: het brengt tot uitdrukking wat de synodevaders hebben herkend, vertolkt en gekozen in het licht van het Woord van God.

Het Slotdocument van de synodevergadering

3. Het is belangrijk de relatie tussen het *Instrumentum laboris* en het *Slotdocument* duidelijk te maken. Het eerste is het gemeenschappelijke en synthetische referentiekader dat uit twee jaar van luisteren naar voren is gekomen; het tweede is de vrucht van de onderscheiding die is verwezenlijkt, en verzamelt de thematische generatieve kernpunten waarop de synodevaders zich met een bijzondere intensiteit en hartstocht hebben geconcentreerd. Laten wij derhalve de verscheidenheid en de complementariteit van deze twee teksten erkennen.

Onderhavig *Document* wordt aan de Heilige vader aangeboden (vgl. Franciscus, *Episcopalis communio*, nr. 18; *Instructie*, art. 35 § 5) en ook aan heel de Kerk als vrucht van deze synode. Daar het synodale traject nog niet beëindigd is en nog voorziet in een uitvoerende fase (vgl. *Episcopalis communio*, nr. 19-21), zal het *Slotdocument* een kaart zijn om aan de volgende stappen die de Kerk geroepen is te doen, richting te geven.

* *In onderhavig document wordt met de term “synode” nu eens het gehele, aan de gang zijnde synodale proces bedoeld, dan weer de algemene vergadering, zoals die heeft plaatsgevonden van 3 tot 28 oktober 2018.*

VOORWOORD

Jezus is met de leerlingen van Emmaus onderweg

4. Wij hebben in de episode van de leerlingen van Emmaus (vgl. Luc. 24, 13-35) een paradigmatische tekst herkend om de zending van de Kerk te begrijpen in verband met de jongere generaties. Deze bladzijde brengt goed tot uitdrukking hetgeen wij op de synode hebben ervaren en waarvan wij graag zouden zien dat iedere particuliere Kerk van ons dit met betrekking tot de jongeren zou kunnen meemaken. Jezus is op weg met de twee leerlingen die de zin van wat er met Hem is gebeurd, niet hebben begrepen en zich van Jeruzalem en de gemeenschap verwijderden. Om in hun gezelschap te zijn legt Hij de weg met hen af. Hij stelt vragen aan hen en luistert geduldig naar hun gesprek over de gebeurtenissen om hen te helpen *herkennen* wat zij meemaken. Dan verkondigt Hij hun liefdevol en energiek het Woord en brengt hen ertoe de gebeurtenissen die zij hebben meegemaakt, te *interpreteren* in het licht van de Schriften. Hij neemt hun uitnodiging om bij hen te verblijven bij het vallen van de avond aan: Hij gaat hun nacht binnen. Bij het luisteren wordt hun hart warm en hun geest verlicht, bij het breken van het brood gaan hun ogen open. Zijzelf *kiezen ervoor* onverwijld opnieuw de weg in tegengestelde richting te nemen om terug te keren naar de gemeenschap en daarmee de ervaring van de ontmoeting met de Verrezene te delen.

Als vervolg op het *Instrumentum laboris* bestaat het *Slotdocument* in drie delen die door deze episode worden gemarkeerd. Deel één is getiteld: “Hij liep met hen mee” (Luc. 24, 15) en tracht te verhelderen hetgeen de synodevaders hebben *erkend* van de context waarvan de jongeren deel uitmaken, daarbij de sterke punten en de uitdagingen naar voren brengend. Deel twee, “Hun ogen gingen open” (Luc. 24, 31), is “*interpretatie*” en verschaft enkele fundamentele interpretatiemogelijkheden voor het thema van de synode. Deel drie, met de titel “Zij stonden onmiddellijk op”, verzamelt de *keuzes* voor een geestelijke, pastorale en missionaire bekering.

DEEL EEN

“HIJ LIEP MET HEN MEE”

5. *“Juist die dag waren er twee van hen op weg naar een dorp dat Emmaus heette en zestig stadiën van Jeruzalem lag. Zij spraken met elkaar over alles wat was voorgevallen. Terwijl zij zo aan het praten waren en van gedachten wisselden, kwam Jezus zelf op hen toe en liep met hen mee”* (Luc. 24, 13-15).

In deze passage in het evangelie beschrijft de evangelist nauwkeurig de behoefte van de twee reizigers om de zin te zoeken van de gebeurtenissen die ze hebben meegemaakt. De houding van Jezus, die met hen op weg gaat, wordt onderstreept. De Verrezene wil graag met iedere jongere op weg gaan en daarbij zijn hoop, ook al is die teleurgesteld, en hun verwachtingen, ook al zijn die uitgesteld, op zich nemen. Jezus gaat mee, luistert, deelt.

HOOFDSTUK I

Een luisterende Kerk

Luisteren en zien met empathie

De waarde van het luisteren

6. Luisteren is een ontmoeting in vrijheid, die nederigheid vereist, geduld, bereidheid om te begrijpen en inzet om de antwoorden op een nieuwe wijze uit te werken. Luisteren verandert het hart van hen die het ervaren, vooral wanneer men een innerlijke houding aanneemt van harmonie en volgzzaamheid ten opzichte van de Geest. Het is derhalve niet alleen een verzamelen van informatie, noch een strategie om een doel te bereiken, maar het is de vorm waarin God zelf omgaat met zijn volk. God ziet immers de ellende van zijn volk en luistert naar de weeklacht ervan, Hij laat zich ten diepste raken en daalt af om het te bevrijden (vgl. Ex. 3, 7-8). De Kerk treedt derhalve door het luisteren binnen in de beweging van God, die in de Zoon ieder menselijke wezen tegemoetkomt.

De jongeren willen gehoord worden

7. De jongeren zijn geroepen voortdurend keuzes te maken die richting geven aan hun bestaan; zij brengen een verlangen tot uitdrukking om gehoord, erkend, begeleid te worden. Velen ervaren hoe hun stem op maatschappelijk en kerkelijk vlak niet belangrijk en nuttig wordt gevonden. In verschillende contexten neemt men een schaarse aandacht voor hun kreet waar, in het bijzonder voor die van de armsten en degenen die worden uitgebuit, en ook een ontbreken van volwassenen die bereid en in staat zijn om te luisteren.

Het luisteren in de Kerk

8. Het ontbreekt in de Kerk niet aan gevestigde initiatieven en ervaringen waardoor de jongeren kunnen ervaren dat ze welkom zijn, gehoord worden en hun eigen stem kunnen laten horen. De synode erkent echter dat de Kerkgemeenschap niet altijd de houding zichtbaar weet te maken die de Verrezene heeft gehad ten opzichte van de leerlingen van Emmaus, toen hij hun heeft gevraagd alvorens hen met het Woord te verlichten: “Wat is dat voor een gesprek dat gij onderweg met elkaar voert?” (Luc. 24, 17). Soms overheerst de neiging om voorverpakte antwoorden te geven zonder de vragen van de jongeren in hun nieuwheid naar voren te laten komen en de uitdaging ervan op te nemen.

Luisteren maakt een uitwisseling van gaven mogelijk in een context van empathie. Het staat de jongeren toe aan de gemeenschap hun eigen inbreng te geven en haar te helpen een nieuwe fijngevoeligheid te krijgen en zich nog ongekende vragen te stellen. Tegelijkertijd stelt het de voorwaarden voor een verkondiging van het evangelie die het hart werkelijk op een indringende en vruchtbare wijze raken.

Het luisteren van de herders en gekwalificeerde leken

9. Luisteren is een kwalificerend ogenblik van het ambt van de herders en op de eerste plaats van de bisschoppen, die echter vaak bedolven blijken te zijn onder veel verplichtingen en moeite hebben de passende tijd te vinden voor deze onontbeerlijke dienst. Velen hebben gewezen op een gebrek aan deskundige personen die zich aan de begeleiding wijden. Geloven in de theologische en pastorale waarde van luisteren brengt een heroverweging met zich mee om de vormen te vernieuwen waarmee gewoonlijk het priesterambt tot uitdrukking wordt gebracht, en een controle van de prioriteiten ervan. Bovendien erkent de synode de noodzaak Godgewijden en leken, mannen en vrouwen voor te bereiden, die gekwalificeerd zijn voor de begeleiding van jongeren. Het charisma van het luisteren dat de Heilige Geest in de gemeenschappen doet ontstaan, zou ook een vorm van institutionele erkenning voor het kerkelijk dienstwerk kunnen krijgen.

De verscheidenheid van contexten en culturen

Een wereld in het meervoud

10. De samenstelling zelf van de synode heeft de tegenwoordigheid en de inbreng van de verschillende streken van de wereld zichtbaar gemaakt en daarbij de schoonheid van het universele Kerk-zijn naar voren gebracht. Hoewel in een context van groeiende globalisering, hebben de synodevaders gevraagd om de aandacht te vestigen op de vele verschillen tussen contexten en culturen, ook binnen eenzelfde land. Er bestaat een veelheid aan jongerenwerelden, en wel zo dat men in sommige landen de neiging heeft de term “jeugd” in het meervoud te gebruiken. Bovendien vertegenwoordigt de door onderhavige synode in aanmerking genomen leeftijdscategorie (16-29 jaar) niet een homogeen geheel, maar bestaat uit groepen die in bijzondere omstandigheden leven.

Al deze verschillen hebben een diepgaande impact op de concrete ervaring die de jongeren meemaken; ze betreffen immers de verschillende fases van de leeftijd van de ontwikkeling, de vormen van religieuze ervaring, de gezinsstructuur en het belang

ervan in de overdracht van het geloof, de relaties tussen de generaties - zoals bijvoorbeeld de rol van de ouderen en het aan hen verschuldigde respect -, de wijzen van deelname aan het maatschappelijk leven, de houding ten opzichte van de toekomst, het oecumenische en interreligieuze vraagstuk. De synode erkent en verwelkomt de rijkdom van de verscheidenheid van de culturen en stelt zich ten dienste van de gemeenschap van de Geest.

Veranderingen die aan de gang zijn

11. Van bijzonder belang is het verschil betreffende de demografische dynamiek tussen de landen met een hoog geboortecijfer, waarbij de jongeren een aanzienlijk en groeiend deel van de bevolking vertegenwoordigen, en die waar hun invloed aan het afnemen is. Verder is er een uit de geschiedenis voortkomend verschil, dat de landen en de continenten van de oude christelijke traditie, waarvan de cultuur de draagster is van een herinnering die niet verloren mag gaan, doet verschillen van de landen en continenten die daarentegen door andere religieuze tradities worden gekenmerkt en waar het christendom in de minderheid is en soms pas recent aanwezig. In andere gebieden zijn vervolgens de christelijke gemeenschappen en de jongeren die er deel van uitmaken, onderwerp van vervolging.

Buitensluiting en marginalisering

12. Dan zijn er de verschillen tussen landen en daarbinnen, die worden bepaald door de maatschappelijke structuur en de economische beschikbaarheid. Deze scheiden soms op een zeer duidelijke wijze degenen die toegang hebben tot een groeiende hoeveelheid door de globalisering geboden mogelijkheden, van hen die daarentegen leven aan de rand van de maatschappij of in een rurale wereld en die te lijden hebben van vormen van buitensluiten en afwijzen. Verschillende ingrepen hebben de noodzaak laten zien dat de Kerk zich moedig aan hun zijde schaart en deelneemt aan de opbouw van alternatieven die uitsluiting en marginalisering verwijderden door opname, begeleiding en integratie te versterken. Daarom is het noodzakelijk zich bewust te worden van de onverschilligheid die ook het leven van veel christenen kenmerkt om deze met een verdieping van de sociale dimensie van het geloof te overwinnen.

Mannen en vrouwen

13. Men mag het verschil tussen mannen en vrouwen met hun bijzondere gaven, het verschil in het voelen en ervaren van de wereld niet vergeten. Dit verschil kan een terrein zijn waarop vormen van overheersing, uitsluiting en discriminatie ontstaan, waarvan alle maatschappijen en de Kerk zelf zich moeten bevrijden.

De Bijbel houdt man en vrouw voor als gelijkwaardige partners ten overstaan van God (vgl. Gen. 5, 2): iedere op het geslacht gebaseerde overheersing en discriminatie is een belediging van de menselijke waardigheid. De Bijbel houdt ook het verschil tussen de geslachten voor als een mysterie dat even wezenlijk voor de mens is, als niet tot stereotypen herleidbaar. De relatie tussen man en vrouw wordt vervolgens begrepen in termen van een roeping die samen moet worden beleefd in wederkerigheid en dialoog, in gemeenschap en vruchtbaarheid (vgl. Gen. 1, 27-29; 2,

21-25) op alle gebieden van de menselijke ervaring: leven als paar, werk, opvoeding en nog andere. Aan hun verbond heeft God de aarde toevertrouwd.

De culturele kolonisatie

14. Veel uit niet-westerse contexten afkomstige synodevaders wijzen erop hoe in hun land de globalisering authentieke vormen van culturele kolonisatie met zich meebrengt die de jongeren losmaken van de wortels van een cultuur en een religie waartoe ze behoren en waaruit ze voortkomen. Er is een inzet van de Kerk nodig om hen bij deze overgang te begeleiden, zonder dat zij de kostbaarste kenmerken van hun eigen identiteit verliezen.

De interpretaties van het proces van secularisatie blijken verschillend te zijn. Terwijl dit door sommigen wordt ervaren als een kostbare gelegenheid om zich te reinigen van een godsdienstigheid die berust op gewoonte of gebaseerd is op etnische en nationale identiteiten, vertegenwoordigt dit voor anderen een obstakel voor het doorgeven van het geloof. In de seculiere maatschappijen zijn wij ook getuige van een herontdekken van God en van spiritualiteit. Dit is voor de Kerk een stimulans om het belang weer terug te vinden van de dynamiek die eigen is aan het geloof, de verkondiging en de pastorale begeleiding.

Een eerste blik op de Kerk van nu

De opvoedkundige verplichting van de Kerk

15. Er zijn niet weinig gebieden waar de jongeren de Kerk zien als een levende aanwezigheid die hen erbij betreft en die ook voor hun niet gelovige of tot een andere godsdienst behorende leeftijdgenoten van betekenis blijkt te zijn. De instellingen van de Kerk op het terrein van de opvoeding trachten alle jongeren te verwelkomen, onafhankelijk van hun religieuze keuzes, culturele herkomst en persoonlijke, familiale of maatschappelijke situatie. Zo levert de Kerk een fundamentele bijdrage aan de integrale opvoeding van de jongeren in de meest uiteenlopende delen van de wereld. Dat wordt gerealiseerd door de opvoeding in de scholen van iedere orde en ieder niveau in de centra van een beroepsopleiding, in de colleges en aan de universiteiten, maar ook in de jongerencentra en op de speelplaats; deze inzet komt ook tot stand door de opvang van asielzoekers en vluchtelingen en de rijkgeschakeerde inzet op maatschappelijk gebied. In al deze vormen van aanwezigheid verbindt de Kerk met het werk van de opvoeding en de menselijke ontwikkeling het getuigen en verkondigen van het evangelie. Wanneer de activiteit van de Kerk op het gebied van de opvoeding zich laat inspireren door een interculturele en interreligieuze dialoog, wordt zij ook gewaardeerd door niet-christenen als een vorm van authentieke menselijke ontwikkeling.

De activiteiten van de jongerenpastoraal

16. Bij de synodale weg is de noodzaak naar voren gekomen om vanuit de roeping de jongerenpastoraal te kwalificeren en daarbij alle jongeren te beschouwen als doelgroep van de roepingpastoraal. Samen heeft men ook de noodzaak onderstreept om volledige pastorale processen te ontwikkelen die vanaf de jeugd

naar het volwassen leven leiden en invoegen in de christelijke gemeenschap. Men heeft ook geconstateerd dat verschillende parochiële groepen, bewegingen en verenigingen van jongeren een doeltreffend proces van begeleiding en vorming van de jongeren in hun geloofsleven verwezenlijken.

De Wereldjongerendag - ontstaan uit een profetische intuïtie van de heilige Johannes Paulus II, die ook een referentiepunt voor de jongeren van het derde millennium blijft -, de nationale en diocesane ontmoetingen spelen een belangrijke rol in het leven van veel jongeren, omdat zij een levende ervaring van geloof en gemeenschap bieden, die hen helpt om de grote uitdagingen van het leven onder ogen te zien en op een verantwoordelijke wijze hun plaats in de maatschappij en de kerkgemeenschap in te nemen. Deze bijeenkomsten kunnen zo verwijzen naar de gewone pastorale begeleiding van de afzonderlijke gemeenschappen, waar de ontvangst van het evangelie moet worden verdiept en vertaald in levenskeuzes.

Het druk van het bestuurlijk management

17. Veel vaders hebben erop gewezen dat de druk van de bestuurstaken op een buitensporige en soms verstikkende wijze de energie van zeer veel herders opslokt; dit is een van de redenen die een ontmoeting met de jongeren en hun begeleiding moeilijk maken. Om de prioriteit van de pastorale en geestelijke verplichtingen meer zichtbaar te maken, benadrukken de synodevaders de noodzaak om op nieuw na te denken over de concrete manieren van de uitoefening van het ambt.

De situatie van de parochies

18. Ook al blijft de parochie de eerste en belangrijkste vorm van het Kerk zijn in een gebied, verschillende stemmen hebben aangegeven hoe het voor de parochie moeilijk is om een voor de jongeren belangrijke plaats te zijn en hoe noodzakelijk het is om opnieuw na te denken over de missionaire roeping ervan. De geringe betekenis ervan in de stedelijke ruimte, de geringe dynamiek van de voorstellen, zetten samen met de veranderingen in ruimte en tijd van levensstijl aan tot een vernieuwing. Ook al zijn er verschillende pogingen tot vernieuwing, vaak gaat de stroom van het leven van jongeren aan de rand van de gemeenschap voorbij zonder deze te ontmoeten.

De initiatie in het christelijk leven

19. Velen wijzen erop hoe de trajecten van de christelijke initiatie niet altijd erin slagen kinderen, adolescenten en jongeren in te leiden in de schoonheid van de geloofservaring. Wanneer de gemeenschap een plaats van gemeenschap en een echt gezin van kinderen van God wordt, brengt zij een generatieve kracht tot uitdrukking die het geloof doorgeeft; waar zij echter toegeeft aan de logica van het delegeren en de bureaucratische organisatie overheerst, wordt de christelijke initiatie verkeerd begrepen als een cursus geloofsonderricht die gewoonlijk eindigt met het sacrament van het vormsel. Het is derhalve dringend noodzakelijk opnieuw na te denken over de opzet van de catechese en de band tussen de overdracht van het geloof in het gezin en die in de gemeenschap, waarbij men zich baseert op de processen van persoonlijke begeleiding.

De vorming van seminaristen en gewijden

20. De seminaries en vormingshuizen zijn plaatsen van groot belang waar de jongeren die geroepen zijn tot het priesterschap en het Godgewijde leven, de eigen keuze voor de roeping verdiepen en rijpen in de navolging. Soms houden deze omgeving niet op de juiste wijze rekening met de voorafgaande ervaringen van de kandidaten door het belang ervan te onderschatten. Dit blokkeert de groei van de persoon en dreigt meer dan tot de ontwikkeling van de gaven van God en de diepe bekering van het hart te leiden tot het aannemen van formele houdingen.

HOOFDSTUK TWEE

Drie verbindingen

De nieuwigheden van de digitale omgeving

Een alles doordringende werkelijkheid

21. De huidige wereld wordt gekenmerkt door de digitale omgeving. Brede lagen van de mensheid zijn er gewoonlijk en voortdurend mee bezig. Het gaat er niet alleen meer om instrumenten van communicatie te “gebruiken”, maar te leven in een op uitgebreide schaal gedigitaliseerde cultuur, die een zeer diepe impact heeft op de notie van tijd en ruimte, de perceptie van zichzelf, de ander en de wereld, de wijze van communiceren, leren, informatie inwinnen, in relatie treden met de ander. Een benadering van de werkelijkheid die de neiging heeft de voorkeur te geven aan het beeld ten opzichte van het luisteren en het lezen, beïnvloedt de wijze van leren en de ontwikkeling van de kritische zin. Het is intussen wel duidelijk dat “de digitale omgeving niet een parallelle of louter virtuele wereld is, maar een deel is van de dagelijkse werkelijkheid van veel mensen, vooral van de jongsten” (Benedictus XVI, *Boodschap voor de 47ste Wereldcommunicatiedag*).

Het net van de mogelijkheden

22. *Web* en *social network* zijn een marktplaats waar de jongeren veel tijd doorbrengen en elkaar gemakkelijk ontmoeten, ook al hebben niet allen in gelijke mate toegang daartoe, in het bijzonder in enkele streken van de wereld. Zij vormen hoe dan ook niet alleen een buitengewone gelegenheid voor dialoog, ontmoeting en uitwisseling tussen personen, maar ook voor toegang tot informatie en kennis. Bovendien is de digitale context er een van socio-politieke deelname en actief burgerschap en kan het circuleren van onafhankelijke informatie vergemakkelijken, die in staat is doeltreffend de meest kwetsbare personen te beschermen door de schendingen van hun rechten openbaar te maken. In veel landen vertegenwoordigen *web* en *social network* intussen een onontbeerlijke plaats om de jongeren te bereiken en hen, ook bij pastorale en pastorale initiatieven en activiteiten, erbij te betrekken.

De donkere kant van het net

23. De digitale omgeving is ook een terrein van eenzaamheid, manipulatie, uitbuiting en geweld tot aan het extreme geval van het *dark web* toe. De digitale media kunnen blootstellen aan het gevaar van verslaving, isolement en voortschrijdend verlies van contact met de concrete werkelijkheid, door de ontwikkeling van authentieke intermenselijke relaties te hinderen. Er verspreiden zich nieuwe vormen van geweld via de *social media*, zoals pesten op internet; het web is ook een kanaal voor de verspreiding van porno en voor de uitbuiting van personen met een seksueel doel of door middel van gokspelen.

24. Ten slotte zijn er in de digitale wereld reusachtige economische belangen werkzaam, die in staat zijn even subtiele als indringende vormen van controle te verwezenlijken en zo mechanismen van manipulatie van de gewetens en het democratische proces tot stand te brengen. Het functioneren van veel platforms bevordert uiteindelijk vaak de ontmoeting tussen personen die op dezelfde manier denken en zo een confrontatie tussen de verschillen verhinderen. Deze kortsluitingen vergemakkelijken de verspreiding van onjuiste informatie en berichten en wakkeren zo vooroordelen en haat aan. De toename van *fake news* is de uitdrukking van een cultuur die het gevoel voor waarheid heeft verloren en de feiten onderwerpen aan persoonlijke belangen. De reputatie van de personen wordt op het spel gezet door summiere processen online. Het verschijnsel betreft ook de Kerk en haar herders.

De migranten als voorbeeld van onze tijd

Een veelsoortig verschijnsel

25. De verschijnselen van migratie vertegenwoordigen op wereldniveau een structureel verschijnsel en niet een voorbijgaande noodsituatie. Migraties kunnen plaatsvinden binnen hetzelfde land of tussen verschillende landen. De zorg van de Kerk betreft in het bijzonder hen die vluchten voor oorlog, geweld, politieke of religieuze vervolging, natuurrampen die te wijten zijn aan klimaatveranderingen, of uiterste armoede: velen van hen zijn jongeren. Over het algemeen zijn zij op zoek naar mogelijkheden voor zichzelf of voor hun familie. Zij dromen van een betere toekomst en willen de omstandigheden scheppen, opdat die wordt verwezenlijkt.

Veel synodevaders hebben onderstreept dat de migranten een “voorbeeld” zijn dat in staat is onze tijd en in het bijzonder de toestand van de jeugd te verlichten, en ons herinnert aan de oorspronkelijke toestand van het geloof, ofwel die van “vreemdelingen en passanten op aarde” (Heb. 11, 13) te zijn.

Geweld en kwetsbaarheid

26. Andere migranten vertrekken, omdat zij worden aangetrokken door de cultuur in het Westen, soms irrealistische verwachtingen koesterend die hen blootstellen aan zware teleurstellingen. Gewetenloze handelaren, die vaak verbonden zijn aan drugs- en wapenkartels, buiten de zwakheden van de migranten uit, die op hun traject te vaak geweld, mensenhandel, psychologisch en ook fysiek misbruik ontmoeten en onbeschrijflijk leed tegenkomen. Er dient te worden gewezen op de bijzondere kwetsbaarheid van niet begeleide, minderjarige migranten en op de situatie van hen die gedwongen zijn veel jaren door te brengen in vluchtelingenkampen of lang in

doorvoerlanden geblokkeerd blijven zonder hun studie voort te kunnen zetten of hun talenten tot uitdrukking te kunnen brengen. In enkele landen van aankomst verwekken de migratieverschijnselen onrust en angst, die vaak voor politieke doeleinden worden aangewakkerd en uitgebuit. Zo verspreidt zich een xenofobe mentaliteit van afsluiting en een in zichzelf keren, waarop met vastberadenheid gereageerd dient te worden.

Geschiedenissen van scheiding en ontmoeting

27. De jongeren die migreren, ervaren een scheiding van de eigen context van oorsprong en vaak ook een culturele en religieuze ontworteling. De breuk betreft ook de oorspronkelijke gemeenschappen, die de krachtigste en meest ondernemende elementen verliezen, en de gezinnen, in het bijzonder wanneer een van de ouders of beiden migreren en daarbij hun kinderen achterlaten in het land van oorsprong. De Kerk heeft een belangrijke rol als referentiepunt voor de jongeren van deze gebroken gezinnen. Maar de geschiedenissen van de migranten zijn er ook van ontmoeting tussen personen en culturen: voor de gemeenschappen en de maatschappijen waar zij aankomen, zijn het een mogelijkheid voor verrijking en integrale menselijke ontwikkeling van allen. De initiatieven van verwelcoming die verwijzen naar de Kerk, hebben vanuit dit gezichtspunt een belangrijke rol en kunnen de gemeenschappen die in staat zijn ze te verwezenlijken, revitaliseren.

De profetische rol van de Kerk

28. Dankzij de verschillende herkomst van de vaders heeft de synode betreffende het thema van de migranten een ontmoeting van veel perspectieven gezien, in het bijzonder tussen landen van vertrek en landen van aankomst. Bovendien heeft er de alarmkreet weerklonken van de Kerken waarvan de leden gedwongen worden aan oorlog en vervolging te ontsnappen en die in deze gedwongen migraties een bedreiging van hun eigen bestaan zien. Juist het feit dat zij al deze verschillende perspectieven omvat, maakt het de Kerk mogelijk ten opzichte van de maatschappij een profetische rol inzake het thema van de migraties te spelen.

Alle soorten van misbruik herkennen en hierop reageren

Waarheidsvinding en vragen om vergeving

29. De verschillende soorten misbruik, door sommige bisschoppen, priesters, religieuzen en leken begaan, veroorzaken in hen die er het slachtoffer van zijn, onder wie veel jongeren, leed dat het hele leven kan duren en dat geen enkel berouw kan genezen. Dit verschijnsel is in de maatschappij verspreid, raakt ook de Kerk en is een ernstig obstakel voor haar zending. De synode herhaalt de vastbesloten inzet voor het nemen van rigoureuze maatregelen ter voorkoming om een herhaling ervan te verhinderen, te beginnen bij de selectie en de vorming van degenen aan wie de taken van verantwoordelijkheid en opvoeding zullen worden toevertrouwd.

Naar de wortel gaan

30. Er bestaan verschillende soorten misbruik: machtsmisbruik, economisch misbruik, misbruik van het geweten, seksueel misbruik. Het is duidelijk dat er een taak ligt om de vormen van machtsuitoefening waarop deze geënt zijn, uit te roeien en het gebrek aan verantwoordelijkheid en transparantie waarmee veel gevallen zijn behandeld, tegen te gaan. Het verlangen naar overheersing, het gebrek aan dialoog en transparantie, de vormen van een dubbelleven, de geestelijke leegte, evenals de psychologische broosheid zijn het terrein waarop de verdorvenheid gedijt. Het klerikalisme in het bijzonder “komt voort uit een elitair en exclusief idee van de roeping voort, dat het ontvangen ambt eerder interpreteert als een uit te oefenen macht dan als een aan te bieden belangeloze en edelmoedige dienst; en dat leidt ertoe dat men denkt te behoren tot een groep die alle antwoorden in bezit heeft en niet meer hoeft te luisteren en niets meer hoeft te leren of doet alsof men luistert” (Franciscus, *Toespraak tot de 1ste Algemene Bijeenkomst van de 15de Algemene Vergadering van de Bisschoppensynode*, 3 oktober 2018).

Dankbaarheid en bemoediging

31. De synode brengt haar dankbaarheid tot uitdrukking jegens degenen die de moed hebben gehad om het geleden kwaad tot uitdrukking te brengen: zij helpen de Kerk zich bewust te worden van hetgeen is gebeurd, en van de noodzaak met vastberadenheid te reageren. Zij waardeert en bemoedigt ook de eerlijke inzet van talloze vrouwelijke en mannelijke leken, priesters, mannelijke en vrouwelijke godgewijde personen en bisschoppen die iedere dag zich eerlijk en toegewijd zich opofferen voor de dienst aan de jongeren. Hun werk is een woud dat groeit zonder lawaai te maken. Ook velen onder de jongeren die aanwezig waren op de synode, hebben hun dankbaarheid getoond voor degenen door wie ze begeleid zijn, en de grote behoefte aan rolmodellen opnieuw bevestigd.

De Heer Jezus, die zijn Kerk nooit in de steek laat, reikt haar de kracht en de instrumenten aan voor een nieuwe weg. De lijn bevestigend van tijdige “acties en sancties die noodzakelijk zijn” (Franciscus, *Brief aan het Volk van God*, 20 augustus 2018, nr. 2) en zich bewust dat barmhartigheid rechtvaardigheid vereist, erkent de synode dat het aanpakken van de kwestie van het misbruik in al zijn aspecten, ook met de kostbare hulp van de jongeren, werkelijk een mogelijkheid kan zijn voor een hervorming van een baanbrekende reikwijdte.

HOOFDSTUK DRIE

Identiteit en relaties

Familie en relaties tussen de generaties

De familie als bevoorrecht referentiepunt

32. De familie blijft voor de jongeren het belangrijkste referentiepunt vertegenwoordigen. Kinderen waarderen de liefde en de zorg van de kant van hun ouders, hun gaan de familiebanden ter harte en zij hopen erin te slagen op hun beurt een gezin te stichten. Ongetwijfeld kan de toename van scheidingen van tafel en bed, echtscheidingen, twee verbintenissen en eenoudergezinnen bij de jongeren

groot leed en identiteitscrises veroorzaken. Soms moeten zij verantwoordelijkheden op zich nemen die niet in verhouding staan tot hun leeftijd en hen dwingen voortijdig volwassen te worden. De grootouders bieden vaak een beslissende bijdrage in genegenheid en religieuze opvoeding: met hun wijsheid zijn zij een beslissende schakel in de verhouding tussen de generaties.

Het belang van het moederschap en het vaderschap

33. Moeders en vaders hebben een verschillende, maar even belangrijke rol als referentiepunt in de vorming van hun kinderen en in aan hen doorgeven van het geloof. De moederfiguur blijft een rol hebben die de jongeren essentieel vinden voor hun groei, ook al wordt deze vanuit cultureel en politiek standpunt en vanuit het perspectief van werk gezien niet voldoende erkend. Veel vaders vervullen met toewijding hun rol, maar wij kunnen niet verzwijgen dat in sommige contexten de vaderfiguur afwezig blijkt te zijn of geleidelijk aan verdwijnt, en in andere onderdrukkend en autoritair blijkt. Deze dubbelzinnigheden hebben ook hun weerslag op de uitoefening van het geestelijk vaderschap.

De relaties tussen de generaties

34. De synode erkent de toewijding van veel ouders en opvoeders die zich ten zeerste inzetten voor het doorgeven van de waarden ondanks de moeilijkheden van de culturele context. In verschillende streken zijn de rol van de ouderen en de eerbied voor de voorouders een spil van de opvoeding en dragen in sterke mate bij aan de vorming van de persoonlijke identiteit. Ook de uitgebreide familie - die in enkele culturen de familie in eigenlijke zin is - speelt een belangrijke rol. Sommige jongeren voelen de familietradities echter als onderdrukkend en ontvluchten daaraan onder de druk van een geglobaliseerde cultuur, die hen soms zonder referentiepunten laat. In andere delen van de wereld is er daarentegen tussen jongeren en volwassenen geen echt generatieconflict, maar wel een vreemd tegenover elkaar staan. Soms trachten de volwassenen de waarden die de fundamenteën van het bestaan vormen, niet over te dragen of slagen hier niet in, of zij nemen een zogenaamde jeugdige stijl aan en vernietigen daarbij de relatie tussen de generaties. Op deze wijze loopt de relatie tussen jongeren en volwassenen gevaar op het affectieve vlak te blijven zonder een educatieve en culturele dimensie te raken.

Jongeren en culturele wortels

35. Jongeren zijn gericht op de toekomst en zien het leven met energie en dynamiek onder ogen. Zij worden echter ook in de verleiding gebracht zich te concentreren op het genieten van het heden en soms neigen zij ertoe weinig aandacht te schenken aan de herinnering aan het verleden waaruit zij voortkomen, in het bijzonder aan de zovele gaven die hun zijn doorgegeven door hun ouders, grootouders, de culturele bagage van de maatschappij waarin zij leven. De jongeren helpen om de levende rijkdom van het verleden te ontdekken door eraan te herinneren en er zich voor eigen keuzes en mogelijkheden ervan te bedienen is een ware daad van liefde ten opzichte van hen met het oog op hun groei en de keuzes die zij geroepen zijn te doen.

Vriendschap en relaties tussen gelijken

36. Naast de relaties tussen de generaties dienen die tussen leeftijdgenoten niet te worden vergeten: zij vertegenwoordigen een fundamentele ervaring van interactie en voortschrijdende emancipatie vanuit de familiale context van oorsprong. Vriendschap en confrontatie, vaak ook in min of meer gestructureerde groepen, biedt de gelegenheid om maatschappelijke en relationele competenties te versterken in een context waarin men niet wordt geëvalueerd en beoordeeld. De groepservaring vormt ook een grote bron voor het delen van het geloof en voor de wederzijdse hulp bij het getuigen. Jongeren zijn in staat andere jongeren te leiden en een waar apostolaat te beleven te midden van eigen vrienden.

Lichaam en affectiviteit

Veranderingen die aan de gang zijn

37. Jongeren kennen het lichaam en de seksualiteit een essentieel belang toe voor hun leven en bij het traject van de groei van hun identiteit, daar deze onontbeerlijk zijn om vriendschap en affectiviteit te beleven. In de huidige wereld komen wij echter verschijnselen tegen die ten opzichte van hen in snelle ontwikkeling zijn. Vóór alles hebben de ontwikkelingen van de wetenschap en de biomedische technologieën een grote invloed op de perceptie van het lichaam, daar zij het idee introduceren dat het lichaam onbegrensd te veranderen is. Het vermogen om in te grijpen in het DNA, de mogelijkheid om kunstmatige elementen in het organisme in te brengen (*cyborg*) en de ontwikkeling van de neurowetenschappen vormen een grote rijkdom, maar doen tegelijkertijd antropologische en ethische vragen rijzen. Een niet-kritische ontvangst van de technocratische benadering van het lichaam verzwakt het bewustzijn van het leven als gave en het gevoel voor de grens van het schepsel, dat kan ontsporen of door economische en politieke dynamieken kan worden geïnstrumentaliseerd (vgl. Franciscus, *Laudato si'*, nr. 106).

Bovendien verspreidt zich in sommige contexten van de jongeren de aantrekkingskracht van risicogedrag als instrument om zichzelf te exploreren, sterke emoties te zoeken en erkenning te krijgen. Met het voortduren van oude verschijnselen zoals vroegrijpe seksualiteit, promiscuïteit, sekstoerisme, de overdreven cultus van het fysiek aspect, stelt men tegenwoordig een alomtegenwoordige verspreiding vast van digitale pornografie en een online te koop lopen met het eigen lichaam. Deze verschijnselen, waaraan de nieuwe generaties worden blootgesteld, vormen een obstakel voor een rustige rijping. Zij wijzen op ongekend maatschappelijke dynamieken die van invloed zijn op de persoonlijke ervaringen en keuzes, daar ze deze tot een terrein maken van een soort ideologische kolonisatie.

De ontvangst van de morele leer van de Kerk

38. Dit is de context waarin de christelijke gezinnen en kerkgemeenschappen de jongeren de seksualiteit trachten te laten ontdekken als een grote, mysterieuze gave om de relaties volgens de logica van het evangelie te beleven. Zij slagen er echter niet altijd in dit verlangen te vertalen in een juiste affectieve en seksuele opvoeding, die zich niet alleen beperkt tot sporadisch en toevallig ingrijpen. Waar deze

opvoeding werkelijk wordt aanvaard als een keuze die wordt voorgesteld, ziet men positieve resultaten die de jongeren helpen om de relatie te begrijpen tussen hun belijden van het geloof in Jezus Christus en de wijze waarop affectiviteit en intermenselijke relaties worden beleefd. Deze resultaten zetten aan tot een grotere investering van energie van de kant van de Kerk op dit gebied en moedigen deze aan.

De vragen van de jongeren

39. De Kerk heeft een rijke traditie waarop zij haar eigen leer in dezen kan bouwen en van waaruit zij deze kan voorhouden: bijvoorbeeld de Catechismus van de Katholieke Kerk, de door de heilige Johannes Paulus II ontwikkelde theologie van het lichaam, de encycliek *Deus caritas est* van Benedictus XVI, de apostolische exhortatie *Amoris laetitia* van Franciscus. Maar de jongeren, ook degenen die deze leer kennen en beleven, brengen het verlangen tot uitdrukking van de Kerk een helder, menselijk en empathisch woord te krijgen. Vaak is de seksuele moraal immers een oorzaak van onbegrip en verwijdering van de Kerk, in zoverre als ze wordt opgevat als een ruimte van oordelen en veroordelen. Ten opzichte van de veranderingen in de maatschappij en de manieren waarop de affectiviteit en de veelheid aan ethische perspectieven worden beleefd, blijken de jongeren gevoelig voor de waarde van de authenticiteit en de toewijding, maar zijn zij vaak gedesoriënteerd. Zij brengen meer in het bijzonder een uitdrukkelijk verlangen naar voren geconfronteerd te worden met de kwesties betreffende het verschil tussen mannelijke en vrouwelijke identiteit, de wederkerigheid tussen mannen en vrouwen, de homoseksualiteit.

Vormen van kwetsbaarheid

De wereld van de arbeid

40. De wereld van de arbeid blijft een terrein waarop de jongeren hun creativiteit en vermogen om te vernieuwen tot uitdrukking brengen. Tegelijkertijd ervaren zij vormen van uitsluiting en marginalisering. De eerste en ernstigste is de jeugdwerkeloosheid, die in sommige landen buitensporige niveaus bereikt. Behalve dat gebrek aan werk hen arm maakt, fnuikt dit in de jongeren een einde aan het vermogen om te dromen en te hopen en berooft hen van de mogelijkheid om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van de maatschappij. In veel landen hangt deze toestand af van het feit dat sommige categorieën van de jeugdige bevolking zonder de juiste beroepsvaardigheden zijn, ook ten gevolge van de tekorten van het systeem van opvoeding en vorming. Vaak beantwoordt de onbestendigheid van banen die de jongeren treft, aan economische belangen die de arbeid uitbuiten.

Geweld en vervolgingen

41. Veel jongeren leven in een context van oorlog en ondergaan in een verscheidenheid van vormen geweld: ontvoering, afpersing, georganiseerde criminaliteit, mensenhandel, slavernij en seksuele uitbuiting, oorlogsverkrachting enz. Andere jongeren hebben ten gevolge van hun geloof moeite om een baan in hun maatschappij te vinden en ondergaan verschillende soorten vervolging tot aan de

dood toe. Er zijn talrijke jongeren die gedwongen of bij gebrek aan alternatieven hun leven doorbrengen met het bedrijven van misdaden en geweld: kindsoldaten, gewapende en criminele bendes, drugshandel, terrorisme enz. Dit geweld knakt veel jonge levens. Misbruik en verslaving, evenals geweld en ontsparing, die bij enkele etnische en maatschappelijke groeperingen in het bijzonder voorkomen, behoren tot de redenen die de jongeren in de gevangenis brengen. Al deze situaties ondervragen en bevragen de Kerk.

Marginalisering en maatschappelijk onbehagen

42. Nog talrijker in de wereld zijn de jongeren die te lijden hebben van vormen van maatschappelijke marginalisering en uitsluiting om religieuze, etnische of economische redenen. Wij herinneren aan de moeilijke situatie van de adolescenten en jongeren die zwanger raken, en de plaag van de abortus, evenals de verbreiding van HIV, de verschillende vormen van verslaving (drugs, gokken, pornografie enz.) en de situatie van de straatkinderen en straatjongens- en meisjes die geen huis, gezin en economische middelen hebben; een bijzondere aandacht verdienen de jongeren in de gevangenis. Verschillende ingrepen hebben de noodzaak onderstreept dat de Kerk de vermogens van de buitengesloten jongeren en de bijdragen die zij aan de samenleving kunnen bieden, op hun waarde schat. Zij wil zich moedig aan hun kant scharen door hen te begeleiden langs de trajecten van een zich weer eigen maken van hun waardigheid en een rol in de opbouw van het algemeen welzijn.

De ervaring van het lijden

43. Tegengesteld aan een wijdverbreid stereotype wordt ook de wereld van de jongeren ten diepste gekenmerkt door de ervaring van kwetsbaarheid, handicap, ziekte en verdriet. In niet weinig landen groeit vooral onder jongeren de verspreiding van vormen van psychische onvrede, depressie, geestesziekte en voedingsstoornissen, die verband houden met een leven van diep ongeluk of het onvermogen een plaats binnen de maatschappij te vinden; ten slotte mag het tragische verschijnsel van de zelfdodingen niet worden vergeten. De jongeren die deze verschillende omstandigheden van onbehagen meemaken, en hun gezinnen rekenen op de steun van de christelijke gemeenschappen, die echter niet altijd op de juiste wijze zijn uitgerust om hen op te nemen.

De rijkdom van de kwetsbaarheid

44. Veel van deze situaties zijn een product van de “wegwerpcultuur”: de jongeren zijn er een van de eerste slachtoffers van. Maar ook de jongeren, de christelijke gemeenschappen en hun verantwoordelijken kunnen echter van deze cultuur doordrenkt raken en zo bijdragen aan het verval van de mens, de maatschappij en het milieu dat onze wereld teistert. Voor de Kerk gaat het om een oproep tot bekering, solidariteit en een hernieuwde activiteit op het gebied van de opvoeding door zich in het bijzonder tegenwoordig te stellen in deze contexten van problemen. Ook de jongeren die in deze situaties leven, hebben kostbare rijkdommen om met de gemeenschap te delen en leren ons om ons te meten met de beperking door ons te helpen groeien in menselijkheid. De creativiteit waarmee een door de vreugde van het evangelie bezielde gemeenschap een alternatief kan worden voor het onbehagen

en de moeilijke situaties, is onuitputtelijk. Zo kan de maatschappij ervaren dat de door de bouwers verworpen stenen hoekstenen kunnen worden (vgl. Ps. 118, 22; Luc. 20, 17; Hand. 4, 1; 1 Petr. 2, 4).

HOOFDSTUK VIER

JONGERE ZIJN VANDAAG

Aspecten van de huidige jongerencultuur

Originaliteit en specificiteit

45. De jongere generaties zijn dragers van een benadering van de werkelijkheid met specifieke trekken. De jongeren vragen om in hun originaliteit te worden ontvangen en gerespecteerd. Onder de meest in het oog springende specifieke trekken van de cultuur van de jongeren is er gewezen op de voorkeur voor het beeld tegenover andere vormen van communicatief taalgebruik, het belang van indrukken en emoties als een weg om de werkelijkheid te benaderen, en de prioriteit die wordt gegeven aan concreetheid en praktische uitvoerbaarheid tegenover theoretische analyse. Van groot belang zijn vriendschapsrelaties en het behoren tot een groep leeftijdgenoten, die dankzij de *social media* worden onderhouden. De jongeren zijn over het algemeen dragers van een spontaan openstaan ten opzichte van de verscheidenheid en dit zorgt ervoor dat zij aandacht hebben voor de thema's van vrede, inclusie en dialoog tussen culturen en godsdiensten. Talrijke ervaringen in veel delen van de wereld getuigen ervan dat de jongeren pioniers weten te zijn van interculturele en interreligieuze ontmoeting en dialoog in het perspectief van een vreedzame samenleving.

Maatschappelijke inzet en deelname

46. Ook al is het in een andere vorm in vergelijking met de voorbije generaties, de maatschappelijke inzet is een specifiek kenmerk van de jongeren van vandaag. Naast enkele onverschilligen zijn er vele anderen die bereid zijn zich voor initiatieven van vrijwilligerswerk, actief burgerschap en maatschappelijke solidariteit in te zetten, die moeten worden begeleid en aangemoedigd om de talenten, de competenties en de creativiteit van de jongeren naar boven te laten komen en het van hun kant op zich nemen van verantwoordelijkheden te bevorderen. Maatschappelijke inzet en direct contact met de armen blijven een fundamentele gelegenheid voor de ontdekking of verdieping van het geloof en voor een onderscheiding van de eigen roeping. Een gevoeligheid van ecologische thema's en de houdbaarheid, die de encycliek *Laudato si'* heeft weten te katalyseren, blijkt sterk en wijd verspreid. Ook is er gewezen op de bereidheid tot een inzet op politiek gebied voor de opbouw van het algemeen welzijn, die de Kerk niet altijd heeft weten te begeleiden door mogelijkheden van vorming en ruimte voor onderscheiding te bieden. Met betrekking tot het bevorderen van de gerechtigheid vragen de jongeren van de Kerk een vastberaden en coherente inzet die iedere medeplichtigheid aan een wereldse mentaliteit met wortel en tak uitroeit.

Kunst, muziek en sport

47. De synode erkent en waardeert het belang dat de jongeren hechten aan de kunstzinnige expressie in al haar vormen: er zijn veel jongeren die op dit terrein de gekregen talenten gebruiken en zo schoonheid, waarheid en goedheid bevorderen, groeien in menselijkheid en in de relatie met God groeien. Voor velen is een kunstzinnige expressie ook een authentieke professionele roeping. Wij mogen niet vergeten dat gedurende vele eeuwen de “weg van de schoonheid” een van de bevoorrechte manieren is geweest om geloof en evangelisatie tot uitdrukking te brengen.

Zeer bijzonder is het belang van de muziek, die een echt terrein vertegenwoordigt waarmee de jongeren voortdurend bezig zijn, evenals een cultuur en een taal die in staat zijn emoties te wekken en de identiteit te vormen. De taal van de muziek vertegenwoordigt ook een pastoraal middel dat in het bijzonder de liturgie en een vernieuwing ervan bevraagt. De homologisering van de smaak vanuit commercieel standpunt dreigt soms de band met de traditionele muzikale en ook liturgische uitdrukkingsvormen in gevaar te brengen.

Even veelbetekenend is het gewicht dat de sportbeoefening onder de jongeren krijgt, waarvan de Kerk vanuit het standpunt van de opvoeding en de vorming de mogelijkheden niet moet onderschatten, daar deze hierbinnen sterk vertegenwoordigd is. De sportwereld moet worden geholpen de dubbelzinnigheden te overwinnen die zij doormaakt, zoals het mythologiseren van kampioenen, het onderwerpen aan commerciële logica en de ideologie van het succes tegen elke prijs. In deze zin wordt nogmaals de nadruk gelegd op de waarde van de begeleiding en de ondersteuning van de gehandicapten bij de sportbeoefening.

Spiritualiteit en religiositeit

De verschillende religieuze contexten

48. De religieuze ervaring van de jongeren wordt sterk beïnvloed door de maatschappelijke en culturele context waarin zij leven. In sommige landen is het christelijke geloof een sterke en levende gemeenschappelijke ervaring die de jongeren met vreugde samen delen. In andere streken van de oude christelijke traditie beleeft de meerderheid van de katholieke bevolking een echt behoren tot de Kerk niet meer; het ontbreekt echter niet aan creatieve minderheden en ervaringen die een wedergeboorte van de religieuze interesse openbaren als reactie op een reductionistische en verstikkende visie. Weer op andere plaatsen zijn de katholieke, samen met andere christelijke gezindten, een minderheid, die soms discriminatie en ook vervolging kent. Er zijn ten slotte contexten waarin een groei van sekten of vormen van alternatieve religiositeit bestaat; zij die deze volgen, worden niet zelden teleurgesteld en krijgen een aversie tegen alles wat religieus is. Als in enkele streken de jongeren niet de mogelijkheid hebben om openlijk hun eigen geloof te belijden of hun religieuze vrijheid niet erkend zien, voelt men elders de druk van de - ook politieke - keuzes van het verleden, die de geloofwaardigheid van de Kerk hebben ondermijnd. Het is niet mogelijk te spreken van religiositeit van de jongeren zonder al deze verschillen voor ogen te houden.

Het religieuze zoeken

49. In het algemeen verklaren de jongeren dat zij op zoek zijn naar de zin van het leven, en tonen zij interesse voor spiritualiteit. Deze aandacht krijgt echter soms meer de vorm van een zoeken naar psychologisch welzijn dan naar een openstaan voor de ontmoeting met het mysterie van de levende God. In het bijzonder in sommige culturen beschouwen velen de godsdienst als een privékwesitie en kiezen uit de verschillende spirituele tradities de elementen waarin zij hun eigen overtuigingen terugvinden. Zo verspreidt zich een soort syncretisme dat zich ontwikkelt vanuit het relativistische uitgangspunt dat alle godsdiensten gelijk zijn. Het behoren tot een geloofsgemeenschap wordt door allen niet gezien als een bevoorrechte weg van toegang tot de zin van het leven en wordt geflankeerd en soms vervangen door ideologieën of het zoeken naar succes op professioneel en economisch vlak binnen de logica van een materiële zelfverwezenlijking. Toch blijven er enkele door de traditie aangereikte praktijken levend, zoals bedevaarten naar heiligdommen, die soms zeer grote massa's jongeren aantrekken, en uitdrukkingen van volksvroomheid, die vaak verband houden met de devotie voor Maria en de heiligen, die de geloofservaring van een volk bewaren.

De ontmoeting met Jezus

50. Eenzelfde verscheidenheid komt men tegen in de relatie van de jongeren met de figuur van Jezus. Velen erkennen Hem als Heiland en Zoon van God en vaak voelen zij zich door zijn moeder Maria Hem nabij en verplichten zij zich tot een weg van geloof. Anderen hebben met Hem geen persoonlijke band, maar beschouwen Hem als een goed mens en een ethisch referentiepunt. Weer anderen ontmoeten Hem door een sterke ervaring van de Geest. Voor anderen is Hij daarentegen een figuur uit het verleden zonder enig existentieel belang of een figuur die zeer ver staat van de menselijke ervaring.

Ook al blijken voor veel jongeren God, godsdienst en Kerk holle woorden, zij zijn gevoelig voor de figuur van Jezus, wanneer die op een aantrekkelijke en doeltreffende wijze wordt gepresenteerd. Ook de jongeren van vandaag zeggen ons op zeer veel wijzen: "Wij willen Jezus zien" (Joh. 12, 21) en tonen zo de gezonde onrust die het hart van ieder menselijk wezen kenmerkt: "De onrust van het geestelijk zoeken, de onrust van de ontmoeting met God, de onrust van de liefde" (Franciscus, *Heilige Mis voor het begin van het Algemeen Kapittel van de orde van de heilige Augustinus*, 28 augustus 2013).

Het verlangen naar een levende liturgie

51. In verschillende contexten vragen de katholieke jongeren om voorstellen voor gebed en sacramentele ogenblikken die in staat zijn hun dagelijks leven in een frisse, authentieke en vreugdevolle liturgie op te vangen. In zeer veel delen van de wereld is de liturgische ervaring de belangrijkste bron voor een christelijke identiteit en kent een ruime en overtuigende deelname. De jongeren herkennen hierin een bevoorrecht ogenblik van Godservaring en de kerkgemeenschap en een vertrekpunt voor de zending. Elders is men daarentegen getuige van een zekere verwijdering van de sacramenten en de zondagse eucharistie, die meer als een moreel voorschrift wordt ervaren dan als een gelukkige ontmoeting met de verrezen Heer en met de

gemeenschap. In het algemeen stelt men vast dat ook daar waar de catechese over de sacramenten wordt aangeboden, de begeleiding bij de opvoeding tot een diepe beleving van de viering, tot het binnentreden in de mystieke rijkdom van de symbolen en rituelen ervan zwak is.

Deelname en een hoofdrol spelen

De jongeren willen de hoofdrol spelen

52. Tegenover de tegenstrijdigheden van de maatschappij willen veel jongeren hun eigen talenten, competenties en creativiteit ten volle benutten en zijn bereid verantwoordelijkheden op zich te nemen. Onder de thema's die hun het meest ter harte gaan, komen naar voren duurzaamheid van maatschappij en milieu, discriminatie en racisme. Op het erbij betrekken van de jongeren volgt vaak een ongekende benadering, waarbij ook de mogelijkheden van de digitale communicatie in termen van mobilisering en politieke druk worden uitgebuit: een verspreiding van een kritische, solidaire levensstijl en modellen van consumptie en investering met aandacht voor het milieu; nieuwe vormen van inzet en deelname in maatschappij en politiek, nieuwe manieren van welzijnszorg ter bescherming van de zwakste personen.

De redenen van een afstand

53. De synode is zich ervan bewust dat een aanzienlijk aantal jongeren om de meeste verschillende redenen niets van de Kerk vraagt, omdat zij haar van geen betekenis achten voor hun bestaan. Sommigen vragen daarentegen uitdrukkelijk met rust gelaten te worden, daar zij haar aanwezigheid als lastig en zelfs irritant ervaren. Deze vraag komt vaak niet voort uit een niet-kritische en impulsieve verachting, maar heeft haar wortels in serieuze en respectabele redenen: seksuele en economische schanddalen, het niet voorbereid zijn van de gewijde bedienaren die niet op de juiste wijze de gevoeligheid van de jongeren weten op te vangen, de schaarse zorg bij de voorbereiding van de homilie en de presentatie van het Woord van God, de passieve rol die wordt toegekend aan de jongeren binnen de christelijke gemeenschap, de moeite van de Kerk om rekenschap af te leggen van de eigen doctrinaire en ethische standpunten ten opzichte van de hedendaagse maatschappij.

De jongeren in de Kerk

54. De katholieke jongeren zijn niet louter degenen voor wie het pastorale handelen bedoeld is, maar levende ledematen van het lichaam dat de Kerk is, gedoopten in wie de Geest van de Heer leeft en handelt. Zij dragen ertoe bij wat de Kerk is en niet alleen doet, te verrijken. Zij zijn haar heden en niet alleen haar toekomst. De jongeren zijn hoofdrolspelers in veel kerkelijke activiteiten, waarbij zij edelmoedig hun eigen dienst aanbieden, in het bijzonder met de bezieling van de catechese en de liturgie, de zorg voor de kleinsten, het vrijwilligerswerk voor de armen. Ook bewegingen, verenigingen en religieuze congregaties bieden de jongeren mogelijkheden voor inzet en medeverantwoordelijkheid. Soms komt de beschikbaarheid van de jongeren een zeker autoritarisme en wantrouwen van

volwassenen en herders tegen, die hun creativiteit niet voldoende erkennen en er moeite mee hebben verantwoordelijkheden te delen.

De vrouwen in de Kerk

55. Onder de jongeren komt ook de vraag naar voren dat er een grotere erkenning en waardering is voor vrouwen in de maatschappij en de Kerk. Veel vrouwen spelen een onvervangbare rol in de christelijke gemeenschappen, maar op veel plaatsen heeft men er moeite mee hun ruimte te geven bij de besluitvorming, ook wanneer deze geen specifieke met een ambt verbonden verantwoordelijkheden vereist. De afwezigheid van de vrouwelijke stem en blik verarmt het debat en de weg van de Kerk door aan de onderscheiding een kostbare bijdrage te onttrekken. De synode beveelt aan allen meer bewust te maken van de dringende noodzaak van een onvermijdelijke verandering, daarbij ook uitgaande van een antropologische en theologische reflectie op de wederkerigheid tussen mannen en vrouwen.

De missie van de jongeren ten opzichte van hun leeftijdgenoten

56. In verschillende contexten zijn er groepen jongeren, vaak een uitdrukking van kerkelijke bewegingen en verenigingen, die zeer actief zijn in de evangelisatie van hun leeftijdgenoten dankzij een helder getuigenis van leven, een benaderbaar taalgebruik en het vermogen authentieke vriendschapsbanden aan te knopen. Dit apostolaat maakt het mogelijk het evangelie bij mensen te brengen die moeilijk bereikt zouden kunnen worden door de gewone jongerenpastoraal, en draagt ertoe bij het geloof zelf van de genen die er zich voor inzetten, te doen rijpen. Dit apostolaat moet derhalve gewaardeerd, ondersteund, met wijsheid begeleid en geïntegreerd worden in het leven van de gemeenschap.

Verlangen naar een authentiekere en broederlijkere kerkgemeenschap

57. De jongeren vragen dat de Kerk schittert door authenticiteit, voorbeeldigheid, competentie, medeverantwoordelijkheid en culturele solidariteit. Soms klinkt dit verzoek als kritiek, maar vaak krijgt het de positieve vorm van een persoonlijke inzet voor een broederlijke, gastvrije, vreugdevolle gemeenschap die zich profetisch ervoor inzet te strijden tegen maatschappelijke onrecht. Onder de verwachtingen van de jongeren komt in het bijzonder het verlangen naar voren dat men in de Kerk een stijl aanneemt van een minder paternalistische en zuiverdere dialoog.

DEEL TWEE

“HUN OGEN GINGEN OPEN”

58 *“Beginnend met Mozes verklaarde Hij hun uit al de profeten wat in al de Schriften op Hem betrekking had. Zo kwamen ze bij het dorp waar ze heen gingen, maar Hij deed alsof Hij verder moest gaan. Zij drongen bij Hem aan: ‘Blijf bij ons, want het wordt al avond en de dag loopt ten einde’. Toen ging Hij binnen om bij hen te blijven. Terwijl Hij met hen aanlag, nam Hij het brood, sprak de zegen uit, brak het en reikte het hun toe. Nu gingen hun ogen open en zij herkenden Hem, maar Hij verdween uit hun gezicht”* (Luc. 24, 27-31).

Nadat Hij naar hen heeft geluisterd, richt de Heer tot de twee reizigers een indringend en beslissend, gezagvol en veranderend “woord”. Zo treedt de Heer met zachtheid en vastberadenheid hun woning binnen, blijft bij hen en deelt met hen het brood des levens: het is het eucharistisch teken dat het mogelijk maakt de twee leerlingen eindelijk de ogen te openen.

Een nieuw Pinksteren

Het werken van de Heilige Geest

59. De Heilige Geest zet het hart in vuur en vlam, opent de ogen en wekt het geloof van de twee reizigers. Hij is werkzaam vanaf het begin van de schepping van de wereld, opdat het plan van de Vader alles in Christus onder één hoofd te brengen tot volkomenheid komt. Hij handelt in elke tijd en op elke plaats, in de verscheidenheid van contexten en culturen en daarbij wekt hij ook te midden van moeilijkheden en lijden de inzet op voor gerechtigheid, het zoeken naar de waarheid, de moed van de hoop. Daarom zegt de heilige Paulus dat “de hele natuur kreunt en barensweeën lijdt, altijd door” (Rom. 8, 22). Het verlangen naar een leven in liefde en de gezonde onrust die in het hart van de jongeren woont, maken deel uit van het grote smachten van heel de schepping naar de volheid van de vreugde. In ieder van hen, ook in degenen die Christus niet kennen, handelt de Geest Schepper om hen te brengen tot schoonheid, goedheid en waarheid.

De Geest verjongt de Kerk

60. De jeugd is een originele en stimulerende periode van het leven, die Jezus zelf heeft beleefd en heeft geheiligd. De *Boodschap aan de jongeren* van het Tweede Vaticaans Concilie (7 december 1965) heeft de Kerk gepresenteerd als de “ware jeugd van de wereld”, die “het vermogen bezit om zich te verheugen over wat zij begint, zich zonder terugkeer te geven, zich te vernieuwen en opnieuw te vertrekken voor nieuwe veroveringen”. Met hun frisheid en hun geloof dragen de jongeren ertoe bij dit gezicht van de Kerk te laten zien, waarin “de grote Levende, de eeuwig jonge Christus” zich weerspiegelt. Het gaat er derhalve niet om een nieuwe Kerk voor de jongeren te scheppen, maar veeleer met hen opnieuw de jeugd van de Kerk te ontdekken door ons open te stellen voor de genade van een nieuw Pinksteren.

De Geest in het leven van de gelovige

61. De roeping van een christen is Christus volgen, en daarbij gaat hij door het water van het doopsel, ontvangt hij het zegel van het vormsel en wordt hij in de eucharistie een deel van zijn Lichaam: “De Heilige Geest komt, het vuur na het water en u wordt brood, dat wil zeggen lichaam van Christus” (Augustinus, *Preek 227*). Bij het traject van de christelijke initiatie is het vooral het vormsel dat de gelovigen in staat stelt de ervaring van Pinksteren van een nieuwe uitstorting van de Geest voor een groei en zending opnieuw te beleven. Het is belangrijk de rijkdom van dit sacrament opnieuw te ontdekken door het verband met de persoonlijke roeping van iedere gedoopte en met de theologie van de charisma’s te begrijpen, de pastoraal ervan beter te verzorgen, zodat het geen formeel en weinig betekenisvol ogenblik wordt. Iedere

weg van een roeping heeft de Heilige Geest als hoofdrolspeler: Hij is de “innerlijke meester”, door wie men zich moet laten leiden.

Een authentieke Godservaring

62. De eerste voorwaarde voor een onderscheiding van de roeping in de Geest is een authentieke ervaring van het geloof in de gestorven en verrezen Christus, waarbij men eraan denkt dat het “geen licht is dat al onze duisternis verdrijft, maar een lamp die onze schreden in de nacht begeleidt en dit voldoende is voor de weg” (Franciscus, *Lumen fidei*, nr. 57). In de christelijke gemeenschappen dreigen wij soms zonder het te willen een ethisch en therapeutisch theïsme voor te houden dat eerder beantwoordt aan de behoefte van het menselijk wezen aan zekerheid en troost dan aan een levende ontmoeting met God in het licht van het evangelie en in de kracht van de Geest. Als het waar is dat leven alleen maar weer wordt opgewekt door leven, dan wordt het duidelijk dat de jongeren er behoefte aan hebben christelijke gemeenschappen tegen te komen die werkelijk geworteld zijn in de vriendschap met Christus, die ons leidt naar de Vader in de gemeenschap met de Heilige Geest.

HOOFDSTUK EEN

DE GAVE VAN DE JEUGD

Jezus als jongere tussen de jongeren

De jeugd van Jezus

63. “Als jongere tussen de jongeren om een voorbeeld te worden voor de jongeren en hen toe te wijden aan de Heer” (Ireneüs, *Adversus haereses*, II, 22, 4) heeft Christus de jeugd geheiligd door het feit zelf dat Hij haar heeft beleefd. Het Bijbelverhaal geeft één episode uit de jeugd van Jezus weer (vgl. Luc. 2, 41-52), die zonder ophef in de eenvoud en de bedrijvigheid van Nazareth is beleefd, en wel zo dat Hij werd herkend als “de timmerman” (Mar. 6, 3) en “de zoon van de timmerman” (Mat. 13, 55).

Wanneer wij zijn leven bezien, kunnen wij beter de zegening van de jeugd begrijpen: Jezus heeft een onvoorwaardelijk vertrouwen in de Vader gehad, Hij heeft de vriendschap met zijn leerlingen gekoesterd en zelfs op de ogenblikken van crisis is Hij er trouw aan gebleven. Hij heeft een diep medelijden laten zien ten opzichte van de zwaksten, in het bijzonder de armen, de zieken, de zondaars en de buitengeslotenen. Hij heeft de moed gehad de religieuze en politieke autoriteiten van zijn tijd het hoofd te bieden: Hij heeft de ervaring gekend zich onbegrepen en afgedankt te voelen; Hij heeft de angst voor het lijden ondervonden en de broosheid van het Lijden gekend; Hij heeft zijn blik op de toekomst gericht en daarbij zich aan de veilige handen van de Vader en aan de kracht van de Geest toevertrouwd. In Jezus kunnen alle jongeren zich terugvinden met hun angsten en hun verwachtingen, hun onzekerheden en hun dromen en aan Hem kunnen zij zich toevertrouwen. Het zal voor hen een bron van inspiratie zijn te kijken naar de ontmoetingen van Jezus met de jongeren.

Met de blik van de Heer

64. Het luisteren naar Christus en de gemeenschap met Hem maken het ook de herders en de opvoeders een wijze interpretatie van deze periode van het leven te doen rijpen. De synode heeft getracht naar de jongeren te kijken met de houding van Jezus om in hun leven de tekenen van het handelen van de Geest te onderscheiden. Wij geloven immers dat ook vandaag God spreekt tot de Kerk en de wereld door de jongeren, hun creativiteit en hun inzet, evenals door hun lijden en hun vragen om hulp. Met hen kunnen wij meer profetisch onze tijd interpreteren en de tekenen van de tijd herkennen; daarom zijn de jongeren een van de “theologische plaatsen” waar de Heer ons enkele van zijn verwachtingen en uitdagingen doet kennen om het morgen op te bouwen.

Kenmerken van de jeugdige leeftijd

65. De jeugd, een fase van de ontwikkeling van de persoonlijkheid, wordt gekenmerkt door dromen die gestalte krijgen, door relaties die steeds meer vastigheid en evenwichtigheid krijgen, door pogingen en experimenten, door keuzes die geleidelijk een levensplan opbouwen. In deze fase van het leven zijn de jongeren geroepen om stappen voorwaarts te doen zonder hun wortels af te snijden, autonomie op te bouwen, maar niet in eenzaamheid. De maatschappelijke, economische, culturele context biedt niet altijd gunstige voorwaarden. Veel heilige jongeren hebben de contouren van hun jeugd in heel hun schoonheid doen stralen en zijn in hun tijd ware profeten van verandering geweest; hun voorbeeld laat zien waartoe jongeren in staat zijn, wanneer zij zich openstellen voor de ontmoeting met Christus.

Ook de jongeren met een handicap of die door ziekte getekend zijn, kunnen een kostbare bijdrage leveren. De synode nodigt de gemeenschappen uit om ruimte te maken voor initiatieven die hen erkennen en het hun mogelijk maken hoofdrolspelers te zijn, bijvoorbeeld met het gebruik van gebarentaal voor niet-horenden, op de juiste wijze afgestemde catechesetrajecten, ervaringen met verenigingen of integratie in de arbeidsmarkt.

De gezonde onrust van de jongeren

66. Jongeren zijn dragers van een onrust die vóór alles moet worden verwelkomd, gerespecteerd en begeleid door met overtuiging in te zetten op hun vrijheid en verantwoordelijkheid. De Kerk weet uit ervaring dat hun bijdrage fundamenteel is voor haar vernieuwing. Jongeren kunnen in sommige aspecten verder zijn dan de herders. Op Paasmorgen is de jonge geliefde leerling als eerste bij het graf aangekomen, harder lopend dan de door leeftijd en verraad bezwaarde Petrus (vgl. Joh. 20, 1-10); op dezelfde wijze is in een christelijke gemeenschap jeugdige dynamiek een vernieuwende energie voor de Kerk, omdat deze haar helpt logheid en traagheid van zich af te schudden en zich open te stellen voor de Verrezenen. Tegelijkertijd wijst de houding van de geliefde leerling erop dat het belangrijk is verbonden te blijven met de ervaring van de ouderen, de rol van de herders te

erkennen en niet alleen verder te gaan. Zo zal men de symfonie van stemmen krijgen die de vrucht is van de Geest.

De gewonde jongeren

67. Het leven van de jongeren wordt, evenals dat van allen, ook door wonden gekenmerkt. Het zijn de wonden van de nederlagen van de eigen geschiedenis, van gefrustreerde verlangens, van ondergane discriminatie en ongerechtigheden, van het zich niet bemind of erkend voelen. Het zijn wonden van het lichaam en van de psyche. Christus, die het heeft aanvaard door lijden en dood te gaan, wordt door zijn kruis de naaste van alle jongeren die lijden. Er zijn vervolgens de morele wonden, de last van eigen fouten, het schuldgevoel om verkeerd te hebben gedaan. Zich met eigen wonden verzoenen is vandaag meer dan ooit een noodzakelijke voorwaarde voor een goed leven. De Kerk is geroepen alle jongeren te ondersteunen in hun beproevingen en adequate pastorale acties te bevorderen.

Volwassen worden

De leeftijd van de keuzes

68. De jeugd is een fase van het leven die moet eindigen om ruimte te maken voor de volwassen leeftijd. Deze overgang is niet een gebeurtenis die louter verband houdt met het bevolkingsregister, maar impliceert een weg van rijping, die niet altijd door de omgeving waarin de jongeren leven, gemakkelijker wordt gemaakt. In veel streken heeft zich immers een cultuur verspreid van het voorlopige die een onbepaalde verlenging van de adolescentie en het voor zich uitschuiven van beslissingen bevordert; de angst voor het definitieve brengt zo een soort beslissingsverlamming voort. De jeugd kan echter niet voor onbepaalde tijd blijven: zij is de leeftijd van de beslissingen en hierin bestaat nu juist de aantrekkingskracht en de grootste taak ervan. Jongeren nemen beslissingen op professioneel, maatschappelijk, politiek gebied en andere radicalere beslissingen die aan hun bestaan een bepalende vorm zullen geven. Naar aanleiding van deze laatste heeft men het, preciezer gezegd, over “levenskeuzes”: het is immers het leven zelf in zijn onherhaalbare bijzonderheid dat een definitieve richting krijgt.

Het bestaan in het teken van de zending

69. Paus Franciscus nodigt de jongeren uit om na te denken over hun eigen leven in de horizon van de zending: “Wij verliezen zo vaak in het leven tijd met ons af te vragen: “Maar wie ben ik?”. Jij kunt je afvragen wie jij bent en een heel leven erover doen met te zoeken naar wie je bent. Maar vraag je af: “Voor wie ben ik er?” (*Toespraak bij de gebedswake ter voorbereiding van de Wereldjongerendag, Basiliek van Santa Maria Maggiore, 8 april 2017*). Deze woorden belichten op een diepgaande wijze de levenskeuzes, omdat zij ertoe aanzetten deze aan te nemen in de bevrijdende horizon van de zelfgave. Dit is de enige weg om tot een authentiek en duurzaam geluk te komen! Feitelijk “is de zending naar het hart van het volk niet een deel van mijn leven of een sieraad dat ik kan afdoen, het is geen aanhangsel of één van de vele ogenblikken in mijn bestaan. Het is iets dat ik niet uit mijn wezen kan

uitroeien, wil ik mijzelf niet vernietigen. Ik *ben een zending* op deze aarde en daarom bevind ik mij in deze wereld” (Franciscus, *Evangelii gaudium*, nr. 273).

Een pedagogie die in staat is te bevragen

70. De zending is een zeker kompas voor de levensweg, maar niet een “navigator”, die van tevoren het hele traject laat zien. Vrijheid brengt altijd een dimensie van risico met zich mee, die moedig op zijn waarde moet worden geschat en gepaard moet gaan met geleidelijkheid en wijsheid. Veel bladzijden van het evangelie laten ons Jezus zien die uitnodigt om te durven, uit te varen, van een logica van het zich houden aan voorschriften over te gaan op die van de edelmoedige en onvoorwaardelijke zelfgave zonder de eis om zijn eigen kruis op zich te nemen te verbergen (vgl. Mat. 16, 24). Hij is radicaal: “*Hij geeft alles en vraagt alles*: Hij geeft een totale liefde en vraagt een onverdeeld hart” (Franciscus, *Homilie op 14 oktober 2018*). Terwijl wij vermijden de jongeren teleur te stellen met minimale voorstellen of hen te verstikken met een geheel aan regels die van het christendom een beperkend en moralistische beeld geven, zijn wij geroepen te investeren in hun durf en hen op te voeden tot het op zich nemen van hun verantwoordelijkheden, waarbij wij er zeker van zijn dat ook de fout, de mislukking en de crisis ervaringen zijn die hun mens zijn kunnen versterken.

De ware zin van autoriteit

71. Om een ware weg van rijping af te leggen hebben de jongeren behoefte aan gezaghebbende volwassenen, in haar etymologische betekenis wijst *auctoritas* op het vermogen om te doen groeien; zij drukt niet het idee van een directieve macht uit, maar van een ware generatieve kracht. Wanneer Jezus de jongeren ontmoette, zei Hij, in welke staat of toestand zij zich ook bevonden, zelfs als ze dood waren, op de een of andere wijze: “Sta op! Groei!” En zijn woord verwezenlijkte wat Hij zei (vgl. Mar. 5, 41; Luc. 7, 14). In de episode van de genezing van een door de duivel bezeten jongen met vallende ziekte (vgl. Mar. 9, 14-29), die zeer veel vormen van vervreemding van de jongeren van nu oproept, komt duidelijk naar voren dat het geven van een hand door Jezus er niet is om de vrijheid te ontnemen, maar om deze te activeren, te bevrijden. Jezus oefent ten volle zijn gezag uit: Hij wil niets anders dan het groeien van de jongen zonder enige bezitterigheid, manipulatie en verleiding.

De band met het gezin

72. Het gezin is de eerste geloofsgemeenschap waarin, zij het binnen grenzen en onvolkomenheden, een jongere de liefde van God ervaart en de eigen roeping begint te onderscheiden. De voorafgaande synodes en de erop volgende apostolische exhortatie *Amoris laetitia* houden niet op te onderstrepen dat het gezin, als huiskerk, de taak heeft de vreugde van het evangelie in het dagelijkse leven te beleven en alle leden overeenkomstig hun toestand er deel van te laten worden, waarbij zij open blijven staan voor de dimensie van de roeping en van de zending.

Niet altijd voeden de gezinnen echter hun kinderen op om te kijken naar de toekomst in een logica van roeping. Soms dringen het zoeken naar maatschappelijk prestige of persoonlijk succes, de ambitie van de ouders of de neiging om de keuze van de

kinderen te bepalen binnen in de ruimte van de onderscheiding en bepalen de beslissingen. De synode erkent de noodzaak om de gezinnen te helpen een duidelijker idee te krijgen over het leven als roeping. Het verhaal in het evangelie van Jezus als adolescent (vgl. Luc. 2, 41-52), onderdanig aan zijn ouders, maar in staat zich van hen los te maken om zich bezig te houden met de dingen van de Vader, kan een kostbare helderheid verschaffen om de gezinsrelaties op een evangelische wijze in te richten.

Tot vrijheid geroepen

Het evangelie van de vrijheid

73. Vrijheid is een essentiële voorwaarde voor iedere authentieke levenskeuze. Zij dreigt echter verkeerd te worden verstaan, ook omdat zij niet altijd op de juiste wijze wordt gepresenteerd. De Kerk zelf komt uiteindelijk veel jongeren voor als een instelling die regels, verboden en verplichtingen oplegt. Christus, daarentegen, “heeft ons voor de vrijheid vrijgemaakt” (Gal. 5, 1), door ons te laten overgaan van het stelsel van de Wet naar dat van de Geest. In het licht van het evangelie is het opportuun tegenwoordig met meer helderheid te erkennen dat de vrijheid wezenlijk relationeel is, en te tonen dat hartstochten en emoties relevant zijn in de mate waarin zij oriënteren op een authentieke ontmoeting met de ander. Een dergelijk perspectief toont duidelijk aan dat ware vrijheid alleen begrijpelijk en mogelijk is in relatie met de waarheid (vgl. Joh. 8, 31-32) en vooral met de naastenliefde (vgl. 1 Kor. 13, 1-13; Gal. 5, 13): vrijheid is zichzelf zijn in het hart van de ander.

Een vrijheid in wisselwerking

74. Door beleefde broederschap en solidariteit, vooral met de laatsten, ontdekken de jongeren dat authentieke vrijheid voortkomt uit het zich welkom voelen en groeit in het ruimte maken voor de ander. Zij hebben een vergelijkbare ervaring, wanneer zij zich verplichten om soberheid of respect voor het milieu te betrachten. De ervaring van wederzijdse erkenning en gedeelde inzet brengt hen ertoe te ontdekken dat in hun hart een stilzwijgende oproep is tot de liefde die komt van God. Zo wordt het gemakkelijker de transcendente dimensie te erkennen die vrijheid oorspronkelijk in zich draagt en die in contact met de meest intense ervaringen van het leven - geboorte en dood, vriendschap en liefde, schuld en vergeving - opnieuw duidelijker wordt gewekt. Deze ervaringen helpen nu juist te erkennen dat de natuur van de vrijheid ten diepste een wisselwerking inhoudt.

Vrijheid en geloof

75. Meer dan 50 jaar geleden introduceerde Paulus VI de uitdrukking “dialoog van het heil” en interpreteerde het zenden van de Zoon in de wereld als een uitdrukking van een “geweldige vraag naar liefde”. Hij voegde er echter aan toe dat wij “vrij” zijn “die te beantwoorden of af te wijzen” (vgl. *Ecclesiam suam*, nr. 77). In dit perspectief komt de geloofsdaad naar voren als vrij en bevrijdend: zij zal het vertrekpunt zijn voor een zich geleidelijk eigen maken van de inhoud van het geloof. Het geloof vormt derhalve geen element dat als het ware van buitenaf aan het geloof wordt toegevoegd, maar vervult het vurige verlangen van het geweten naar de waarheid,

het goede en de schoonheid door deze ten volle te vinden in Jezus. Het getuigenis van zeer veel jonge martelaren uit het verleden en het heden, dat zo krachtig klonk op de synode, is het meest overtuigend bewijs dat het geloof vrij maakt ten opzichte van de machten van de wereld, de ongerechtigheden ervan en zelfs ten overstaan van de dood.

De gewonden en verlostte vrijheid

76. De menselijke vrijheid wordt getekend door de wonden van de persoonlijke zonde en door begeerte. Maar wanneer dankzij de vergeving en de barmhartigheid de persoon zich bewust wordt van de hindernissen die haar gevangen houden, groeit hij in rijpheid en kan zich met meer helderheid verplichten tot de definitieve levenskeuzes. In opvoedkundig perspectief is het belangrijk de jongeren te helpen om de moed niet te verliezen ten overstaan van fouten en mislukkingen, hoe vernederend ook, omdat zij integraal deel uitmaken van de weg naar een rijpere vrijheid, die zich bewust is van de eigen grootheid en zwakte.

Het kwaad heeft echter niet het laatste woord: “Zo zeer immers heeft God de wereld liefgehad dat Hij zijn eniggeboren Zoon heeft gegeven” (Joh. 3, 16). Hij heeft ons tot het einde toe liefgehad en zo onze vrijheid losgekocht. Voor ons stervend op het kruis, heeft hij de Geest uitgestort en “waar de Geest des Heren is, daar is vrijheid” (2 Kor. 3, 17): een nieuwe vrijheid, van Pasen, die wordt vervuld in de dagelijkse zelfgave.

HOOFDSTUK TWEE

HET MYSTERIE VAN DE ROEPING

Het zoeken naar de roeping

Roeping, reis en ontdekking

77. Het verhaal van de roeping van Samuël (vgl. 1 Sam. 3, 1-21) maakt het mogelijk de fundamentele kenmerken van de onderscheiding te begrijpen: het luisteren naar en het herkennen van het goddelijk initiatief, een persoonlijke ervaring, een voortschrijdend begrip, een geduldige begeleiding met respect voor het mysterie dat aan de gang is, een gemeenschappelijke bestemming. De roeping dringt zich aan Samuël niet op als een lot dat moet worden ondergaan: het is een voorstel van liefde, een missionaire zending in een geschiedenis van dagelijks wederzijds vertrouwen.

Zoals voor de jonge Samuël, zo brengt ook voor iedere man en vrouw de roeping een lange reis met zich mee, ook al kent zij sterke en bevoorrechte ogenblikken. Het Woord van de Heer vereist tijd om verstaan en geïnterpreteerd te worden; de zending waartoe het oproept, ontplooit zich geleidelijk. Jongeren worden aangetrokken door het avontuur van de voortschrijdende ontdekking. Zij leren graag van de activiteiten die zij verrichten, van de ontmoetingen en de relaties door zich in het leven van iedere dag op de proef te stellen. Zij hebben er echter behoefte aan geholpen te worden om de verschillende ervaringen te bundelen en ze te lezen in

een perspectief van geloof en zo het gevaar van versnippering te overwinnen en de tekenen te ontdekken waarmee God spreekt. Bij de ontdekking van de roeping is niet alles onmiddellijk duidelijk, omdat het geloof “ziet” in de mate waarin het op weg is, waarin het in de ruimte binnentreedt die door het Woord van God wordt geopend” (Franciscus, *Lumen fidei*, 9).

Roeping, genade en vrijheid

78. In de loop van de eeuwen heeft het theologische begrip van het mysterie van de roeping verschillende accentueringen gekend al naar gelang de maatschappelijke en kerkelijke context waarbinnen het thema is uitgewerkt. In elk geval dient het analoge karakter van de term “roeping” te worden erkend en de vele dimensies die de werkelijkheid die de term aanduidt, kenmerken. Dit leidt er steeds meer toe afzonderlijke aspecten naar voren te brengen met perspectieven die niet altijd met een gelijke evenwichtigheid de complexiteit van het geheel hebben weten te waarborgen. Om het mysterie van de roeping die in God haar laatste oorsprong vindt, ten diepste te begrijpen zijn wij derhalve geroepen onze religieuze verbeeldingskracht en taal te zuiveren door de rijkdom en de evenwichtigheid van de Bijbelse vertelling terug te vinden. In het bijzonder moet de samenhang tussen goddelijke keuze en menselijke vrijheid buiten ieder determinisme en ieder extrincisisme worden gedacht. Roeping is noch een reeds geschreven script dat de mens eenvoudigweg zou moeten voordragen, noch een toneel improvisatie zonder opzet. Daar God ons roept om vrienden te zijn en geen dienaren (vgl. Joh. 15, 13), gaan onze keuzes op een reële wijze samen met het zich historisch ontvouwen van zijn plan van liefde. De heilseconomie is anderzijds een Mysterie dat ons oneindig te boven gaat; daarom kan alleen het luisteren naar de Heer ons openbaren welk deel wij geroepen zijn hierin te hebben. In dit licht verstaan, verschijnt de roeping werkelijk als een gave van genade en bondgenootschap, als het mooiste en kostbaarste geheim van onze vrijheid.

Schepping en roeping

79. Wanneer de Heilige Schrift zegt dat alles door Christus en met het oog op Hem is geschapen (vgl. Kol. 1, 16), helpt zij op weg het mysterie van de roeping te lezen als een werkelijkheid die op de schepping zelf van God wijst. God heeft geschapen met zijn Woord dat tot het zijn en het leven “roept” en vervolgens “onderscheidt” in de chaos van wat niet onderscheiden is door de kosmos de schoonheid van de orde en de harmonie van de verscheidenheid te geven. Als de heilige Paulus VI reeds had gezegd dat “ieder leven roeping is” (vgl. *Populorum progressio*, 15), heeft Benedictus XVI de nadruk gelegd op het feit dat de mens wordt geschapen als een dialogisch wezen: het scheppende Woord “roept ieder persoonlijk en openbaart zo dat het *leven zelf een roeping is met betrekking tot God*” (vgl. *Verbum Domini*, 77).

Voor een cultuur van de roeping

80. Spreken over het menselijk bestaan in termen van roeping maakt het mogelijk enkele elementen naar voren te brengen die zeer belangrijk zijn voor de groei van een jongere: het betekent uitsluiten dat zij wordt bepaald door het lot of de vrucht van het toeval, evenals dat het een privé-goed is dat in eigen persoon moet worden

beheerd. Als er in het eerste geval geen roeping is, omdat er geen erkenning is van een bestemming die het bestaan waardig is, wordt in het tweede geval een menselijk wezen dat wordt gedacht als “zonder banden”, “zonder roeping”. Daarom is het belangrijk de voorwaarden te scheppen, opdat in alle christelijke gemeenschappen zich, te beginnen bij het bewustzijn van hun leden van het doopsel, zich een ware cultuur van de roeping en een voortdurende inzet van gebed voor roepingen ontwikkelt.

De roeping om Jezus te volgen

De aantrekkingskracht van Jezus

81. Zeer veel jongeren worden gefascineerd door de figuur van Jezus. Zijn leven lijkt hun goed en mooi, omdat het arm en eenvoudig is, bestaande uit oprechte en diepe vriendschappen, met edelmoedigheid besteed voor de broeders en de zusters, nooit jegens iemand gesloten, maar altijd bereid tot de gave. Het leven van Jezus blijft ook vandaag nog ten diepste aantrekkelijk en inspirerend; het is voor alle jongeren een uitdaging die vragen stelt. De Kerk weet dat dit te danken is aan het feit dat Jezus een diepe band heeft met ieder menselijk wezen, omdat “Christus, de nieuwe Adam, juist door de openbaring van het mysterie van de Vader en diens liefde de mens volledig voor zichzelf duidelijk maakt en hem inzicht geeft in zijn zeer hoge roeping” (*Gaudium et spes*, nr. 22).

Geloof, roeping en leerlingenschap

82. Jezus heeft feitelijk niet alleen met zijn leven gefascineerd, maar heeft ook uitdrukkelijk opgeroepen tot geloof. Hij heeft mannen en vrouwen ontmoet die in zijn gebaren en woorden de juiste manier hebben herkend om over God te spreken en met Hem om te gaan en zo tot het geloof te komen dat naar het heil leidt: “Dochter, uw geloof heeft u genezen: ga in vrede” (Luc. 8, 48). Anderen die Hem hebben ontmoet, zijn daarentegen geroepen om zijn leerlingen en getuigen te worden. Voor wie Zijn leerling wil zijn, heeft Hij niet de eis verborgen iedere dag zijn eigen kruis op te nemen en Hem te volgen op de weg van Pasen van dood en verrijzenis. Het geloof van het getuigenis blijft in de Kerk leven, teken en instrument van heil voor alle volken. Het behoren tot de gemeenschap van Jezus heeft altijd verschillende vormen van volgen gekend. Een groot deel van de leerlingen heeft het geloof beleefd in de gewone omstandigheden van het dagelijkse leven; anderen, met inbegrip van enkele vrouwelijke figuren, hebben daarentegen het reizend en profetische bestaan van de Meester gedeeld (vgl. Luc. 8, 1-3); vanaf het begin hebben de apostelen in de gemeenschap een bijzondere rol gehad en zijn door Hem deelgenoot gemaakt aan zijn dienst van leiding en prediking.

De Maagd Maria

83. Onder alle Bijbelse figuren die het mysterie van de roeping illustreren, moet in het bijzonder die van Maria in aanmerking worden genomen. Als jonge vrouw die met haar “ja” de menswording heeft mogelijk gemaakt en zo de voorwaarden heeft geschapen opdat iedere andere kerkelijke roeping kan worden voortgebracht, blijft zij de eerste leerlinge van Jezus en het voorbeeld van ieder leerlingenschap. In haar

pelgrimstocht van geloof heeft Maria haar Zoon gevolgd tot aan de voet van het kruis en na de verrijzenis heeft zij de Kerk, die met Pinksteren wordt geboren, begeleid. Als moeder en barmhartige meesteres blijft zij de Kerk begeleiden en de Geest die iedere roeping levend maakt, aanroepen. Het ligt derhalve voor de hand dat het “mariale principe” een vooraanstaande rol speelt en heel het leven van de Kerk in zijn verschillende manifestaties verlicht. Naast de Maagd vormt ook de figuur van haar bruidegom Jozef een voorbeeldig model van het antwoord op een roeping.

Roeping en roepingen

Roeping en zending van de Kerk

84. Het is niet mogelijk de betekenis van de roeping van het doopsel ten volle te begrijpen, als men niet in overweging neemt dat zij voor allen, niemand uitgesloten, een roeping is tot heiligheid. Deze oproep houdt noodzakelijkerwijs de uitnodiging in deel te nemen aan de zending van de Kerk, die als fundamenteel doel heeft de gemeenschap met God en tussen alle mensen. De kerkelijke roepingen zijn immers veelvuldige en gemarkeerde uitdrukkingen waardoor de Kerk haar geroepen zijn om een werkelijk teken te zijn van het in een broederlijke gemeenschap ontvangen evangelie verwezenlijkt. De verschillende vormen van het volgen van Christus brengen elk op haar eigen wijze de zending tot uitdrukking om te getuigen van het gebeuren van Jezus, in wie iedere man en vrouw het heil vindt.

De verscheidenheid aan charisma's

85. De heilige Paulus komt in zijn brieven vaker terug op dit thema, waarbij hij herinnert aan het beeld van de Kerk als een lichaam dat bestaat uit verschillende ledematen, en naar voren brengt dat ieder lid noodzakelijk is en tegelijkertijd betrekking heeft op het geheel, daar alleen de eenheid van allen het lichaam levend en harmonisch maakt. De oorsprong van deze gemeenschap wordt door de apostel gevonden in het mysterie zelf van de Drie-eenheid: “Er zijn verschillende gaven, maar slechts één Geest. Er zijn vele vormen van dienstverlening, maar slechts één Heer. Er zijn allerlei soorten werk, maar slechts één God, die alles in allen tot stand brengt” (1 Kor. 12, 4-6). Het Tweede Vaticaans Concilie en het daaropvolgende onderricht bieden kostbare aanwijzingen om een juiste theologie van de charisma's en van de vormen van dienstverlening in de Kerk uit te werken, zodat men de genadegaven die de Geest voortdurend in de Kerk doet ontstaan om haar te verjongen, met erkentelijkheid ontvangt en met wijsheid op hun waarde schat.

Beroep en roeping

86. Voor veel jongeren wordt het zich oriënteren op een beroep beleefd binnen de horizon van een roeping. Niet zelden wijzen zij aanlokkelijke voorstellen voor werk die niet in lijn zijn met de christelijke waarden, af en wordt de keuze voor de vormingstrajecten gedaan overeenkomstig de vraag hoe men de persoonlijke talenten ten dienste van het Rijk Gods vrucht kan laten dragen. Werk is voor velen een gelegenheid om de gekregen gaven te erkennen en op hun waarde te schatten: zo nemen mannen en vrouwen actief deel aan het trinitaire mysterie van schepping, verlossing en heiliging.

Het gezin

87. De twee recente synodevergaderingen over het gezin, waarop de apostolische exhortatie *Amoris laetitia* is gevolgd, hebben een rijke bijdrage opgeleverd omtrent de roeping van het gezin in de Kerk en het onvervangbare aandeel dat de gezinnen geroepen zijn te leveren bij het getuigenis van het evangelie door de wederzijdse liefde, de voortplanting en de opvoeding van de kinderen. Terwijl er wordt verwezen naar de rijkdom die in de recente documenten naar voren is gekomen, wordt er aan het belang herinnerd de boodschap ervan weer op te nemen om de schoonheid van de roeping van het huwelijk opnieuw te ontdekken en voor de jongeren begrijpelijk te maken.

Het Godgewijde leven

88. De gaven van het Godgewijde leven heeft, zowel in zijn contemplatieve als actieve vorm, die de Geest in de Kerk opwekt, een bijzondere profetische waarde, in zoverre het een vreugdevol getuigenis is van de belangeloosheid van de liefde. Wanneer de religieuze gemeenschappen en nieuwe stichtingen authentiek de broederschap beleven, worden zij scholen van gemeenschap, centra van gebed en contemplatie, plaatsen van een getuigenis van dialoog tussen de generaties en culturen en een ruimte voor de evangelisatie en de naastenliefde. De zending van veel mannelijke en vrouwelijke religieuzen die zich bekommeren om de laatste aan de rand van de wereld, laat concreet de toewijding zien van een Kerk die erop uitgaat. Als men in sommige streken de getalsmatige vermindering en de zwaarte van het ouder worden ervaart, blijft het Godgewijde leven vruchtbaar en creatief zijn, ook door de met zeer veel leken gedeelde medeverantwoordelijkheid die de geest en de zending van de verschillende charisma's delen. Kerk en wereld kunnen niet zonder deze gave van de roeping, die een grote bron voor onze tijd vormt.

Het gewijde ambt

89. De Kerk heeft altijd een bijzondere zorg gehad voor roepingen tot het gewijde ambt, in het bewustzijn dat dit laatste een constitutief element is van haar identiteit en noodzakelijk is voor het christelijke leven. Om die reden heeft zij altijd een bijzondere aandacht gekoesterd voor de vorming en de begeleiding van kandidaten voor het priesterschap. De bezorgdheid van veel Kerken over de daling van hun aantal maakt een hernieuwde reflectie noodzakelijk over de roeping tot het gewijde ambt en een roepingenpastoraal die de aantrekkingskracht van de persoon van Jezus en zijn oproep herders van zijn kudde te worden weet te doen voelen. Ook de roeping tot het permanente diaconaat vraagt om een grotere aandacht, omdat het een rijkdom is waarvan nog niet alle mogelijkheden zijn ontwikkeld.

De omstandigheden van de "singles"

90. De synode heeft nagedacht over de toestand van de personen die als "single" leven, erkennend dat met deze term onderling zeer verschillende

levensomstandigheden kunnen worden aangeduid. Deze toestand kan afhangen van vele redenen, vrijwillig en onvrijwillig, en van culturele, religieuze, maatschappelijke factoren. Het kan dus een zeer breed scala van trajecten uitdrukken. De Kerk erkent dat deze toestand, indien opgenomen in een logica van geloof en gave, een van de vele wegen kan worden waardoor de genade van het doopsel wordt gerealiseerd en men op weg is naar de heiligheid waartoe wij allen geroepen zijn.

HOOFDSTUK DRIE

DE ZENDING OM TE BEGELEIDEN

De Kerk die begeleidt

Ten overstaan van de keuzes

91. In de huidige wereld, die gekenmerkt wordt door een steeds duidelijker pluralisme en een steeds ruimer beschikbaar zijn van opties, komt het thema van de keuzes met een bijzondere kracht en op verschillende niveaus ter sprake, vooral ten overstaan van steeds minder rechtlijnige levenstrajecten, die worden gekenmerkt door een grote onbestendigheid. Vaak bewegen jongeren zich immers tussen even extreme, als naïeve benaderingen: van de ene kant beschouwen zij als zich ten prooi van een reeds geschreven en onverbidde bestemming, aan de andere kant voelen zij zich overweldigd door een abstract ideaal van uitmuntendheid in het kader van een ongeregelde en hevige competitie.

Begeleiden om goede, stabiele en goed gefundeerde keuzes te doen is derhalve een dienst waaraan men wijdverbreid de behoefte voelt. Aanwezig zijn, de weg naar authentieke keuzes ondersteunen en begeleiden is voor de Kerk een manier om haar moederlijke functie uit te oefenen bij het opvoeden tot de vrijheid van de kinderen van God. Deze dienst is niets anders dan de voortzetting van de wijze waarop de God van Jezus Christus handelt ten opzichte van zijn volk: door een voortdurende en hartelijke aanwezigheid, een toegewijde en liefdevolle nabijheid en een grenzeloze tederheid.

Samen het brood breken

92. Zoals het verhaal van de leerlingen van Emmaus leert, vereist begeleiden de bereidheid samen een stuk van de weg af te leggen en daarbij een veelbetekenende relatie tot stand te brengen. De oorsprong van de term "begeleiden"¹ verwijst naar het gebroken en gedeelde brood (*cum pane*), met heel de menselijke en sacramentele symbolische rijkdom van deze verwijzing. De gemeenschap in haar geheel is derhalve het eerste subject van de begeleiding, juist omdat zich daarbinnen het weefsel van relaties ontwikkelt dat de persoon kan ondersteunen op zijn weg en

¹ "Begeleiden", in het Italiaans "accompagnare", is het werkwoord bij het zelfstandig naamwoord "compagno" dat betekent "die hetzelfde brood (in het Latijn "panis") eet.

deze referentie- en oriëntatiepunten kan bieden. Begeleiding bij de menselijke en christelijke groei naar een volwassen leven is een van de vormen waarmee de gemeenschap laat zien dat zij in staat is zich te vernieuwen en de wereld te vernieuwen.

De eucharistie is de levende herinnering aan het Paasgebeuren, de bevoorrechte plaats van de evangelisatie en de overdracht van het geloof met het oog op de zending. In de verzamelde vergadering bij de viering van de eucharistie begeleidt de ervaring van het persoonlijk door Jezus geraakt, onderricht en genezen worden, ieder in zijn traject van persoonlijke groei.

Omgeving en rol

93. Behalve de leden van het gezin zijn alle belangrijke personen in de verschillende omgevingen waarin de jongeren leven, geroepen een begeleidende rol te spelen, zoals leraren, animatoren, trainers en andere, ook professionele, figuren als referentiepunt. Priesters, mannelijke en vrouwelijke religieuzen, ook al hebben zij niet het monopolie van de begeleiding, hebben een specifieke taak die voortkomt uit hun roeping en die zij opnieuw moeten ontdekken, zoals namens zoveel anderen door de jongeren die bij de synodevergadering aanwezig waren, werd gevraagd. Sommige Kerken zijn zeer enthousiast over de rol van de catechisten als begeleiders van de christelijke gemeenten en hun leden.

Het invoegen in de maatschappij begeleiden

94. Begeleiding mag zich niet beperken tot het traject van geestelijke groei en de praktijken van het christelijk leven. Even vruchtbaar blijkt een begeleiding gedurende het traject van een voortschrijdend op zich nemen van verantwoordelijkheden binnen de maatschappij, bijvoorbeeld op professioneel gebied of dat van een maatschappelijk-politieke inzet. In die zin beveelt de synodevergadering een waardering aan van de sociale leer van de Kerk. Binnen de maatschappij en de steeds meer interculturele en multireligieuze christelijke gemeenschappen is met betrekking tot de verscheidenheid een specifieke begeleiding noodzakelijk, die deze waardeert als een wederzijdse verrijking en een mogelijkheid tot broederlijke gemeenschap tegen de dubbele verleiding van een zich terugtrekken in eigen identiteit en van relativisme.

Begeleiding van de gemeenschap, van de groep en persoonlijke begeleiding

Een vruchtbare spanning

95. Er is een wezenlijke complementariteit tussen persoonlijke begeleiding en die van een gemeenschap, die iedere kerkelijke spiritualiteit of gevoeligheid geroepen is op een originele wijze gestalte te geven. Vooral op sommige bijzonder delicate ogenblikken, bijvoorbeeld de fase van de onderscheiding met betrekking tot fundamentele levenskeuzes of het doormaken van kritieke ogenblikken, zal een directe persoonlijke begeleiding bijzonder vruchtbaar blijken. Zij blijft in elk geval ook

in het dagelijkse leven belangrijk als een weg om de relatie met de Heer te verdiepen.

Vervolgens wordt de dringende noodzaak onderstreept seminaristen en jonge priesters, religieuzen bij hun vorming te begeleiden, evenals paren op de weg van voorbereiding op het huwelijk en de eerste tijd na de viering van het sacrament, waarbij men zich laat inspireren door het catechumenaat.

De begeleiding van de gemeenschap en van de groep

96. Jezus heeft de groep van zijn leerlingen begeleid door met hen het leven van elke dag te delen. De ervaring van gemeenschap brengt de kwaliteiten en de beperkingen van iedere persoon naar voren en doet het nederig bewustzijn groeien dat zonder het samen delen van gekregen gaven voor het welzijn van allen het niet mogelijk is de Heer te volgen.

Deze ervaring duurt voort in de praktijk van de Kerk, die de jongeren deel ziet uitmaken van allerlei groepen, bewegingen en verenigingen waarin zij de warme en welkome omgeving en de intensiteit van de relaties die zij verlangen, ervaren. De opname in dit soort verbanden is van bijzonder belang, wanneer eenmaal het traject van de christelijke initiatie is afgelegd, omdat deze de jongeren een terrein biedt voor een voortzetten van de rijping van de eigen christelijke roeping. Op deze terreinen moet de tegenwoordigheid van herders aangemoedigd worden om zo een juiste begeleiding te waarborgen.

In groepen vertegenwoordigen opvoeders en animatoren een referentiepunt in termen van begeleiding, terwijl de relaties van vriendschap die zich hierbinnen ontwikkelen, het terrein vormen voor een begeleiding tussen gelijken.

De persoonlijke geestelijke begeleiding

97. De geestelijke begeleiding is een proces dat de persoon wil helpen geleidelijk de verschillende dimensies van het leven te integreren om de Heer Jezus te volgen. Dit proces kan worden onderverdeeld in drie fases: het luisteren naar het leven, de ontmoeting met Jezus en de mysterieuze dialoog tussen de vrijheid van God en die van de persoon. Wie begeleidt, ontvangt met geduld, wekt de meest echte vragen op en herkent de tekenen van de Geest in de antwoorden van de jongeren.

Bij de persoonlijke geestelijke begeleiding leert men in het perspectief van het geloof, luisterend naar wat de Geest ingeeft in het leven van iedere dag, te herkennen, interpreteren en kiezen (vgl. Franciscus, *Evangelii gaudium*, nr. 169-173). Het charisma van de geestelijke begeleiding is, ook in de traditie, niet noodzakelijkerwijs verbonden met het gewijde ambt. Nooit eerder was er zulke behoefte aan geestelijke begeleiders, vaders en moeders met een diepe ervaring van geloof en menselijkheid, die niet alleen intellectueel zijn voorbereid. De synode hoopt dat er op dit terrein ook een herontdekking is van de grote genererende rijkdom van het Godgewijde leven, in

het bijzonder dat van vrouwen, en van goed gevormde leken, volwassenen en jongeren.

Begeleiding en sacrament van de verzoening

98. Het sacrament van de verzoening speelt een onontbeerlijke rol om verder te gaan in het geloofsleven, dat niet alleen wordt gekenmerkt door beperking en broosheid, maar ook door de zonde. Het dienstwerk van de verzoening en de geestelijke begeleiding moeten op de passende wijze onderscheiden zijn, omdat zij verschillende doeleinden en vormen hebben. Een gezonde en wijze geleidelijkheid van de trajecten van boetedoening met het erbij betrekken van een veelheid aan mensen op het gebied van de opvoeding die de jongeren helpen hun morele leven te interpreteren, een correct gevoel van zonde tot rijping te brengen en vooral zich te openen voor de bevrijdende vreugde van de barmhartigheid, is pastoraal noodzakelijk.

Een integrale begeleiding

99. De synode erkent vervolgens de noodzaak een integrale begeleiding te bevorderen, waarbij de geestelijke aspecten goed worden aangevuld met de menselijke en maatschappelijke. Zoals paus Franciscus uitlegt, “sluit de geestelijke onderscheiding de bijdragen van de menselijke, existentiële, psychologische, sociologische en morele kennis niet uit, maar ze gaat ze te boven” (*Gaudete et exsultate*, nr. 170). Het betreft elementen die op een dynamische wijze en met respect voor de verschillende vormen van spiritualiteit en cultuur zonder uitsluiting en zonder verwarring moeten worden opgenomen.

Psychologische of psychotherapeutische begeleiding kan, indien ze openstaat voor de transcendentie, fundamenteel blijken voor een weg van integratie van de persoonlijkheid, omdat zij enkele gesloten of geblokkeerde aspecten van de persoonlijkheid weer opent voor een mogelijke groei van de roeping. De jongeren beleven heel de rijkdom en broosheid van een “open werkplaats” te zijn. Psychologische uitwerking zou niet alleen kunnen helpen om geduldig de eigen geschiedenis weer langs te gaan, maar ook weer vragen te openen om een stabiel affectief evenwicht te bereiken.

De begeleiding in de vorming tot het gewijde ambt en het Godgewijde leven

100. Bij de ontvangst van de jongeren in huizen van vorming of seminaries is het belangrijk te controleren of zij voldoende geworteld zijn in een gemeenschap, stabiel zijn in de vriendschapsrelaties met gelijken, in hun inzet bij studie of werk, in het contact met armoede en lijden. Bij de geestelijke begeleiding is het doorslaggevend in te wijden in gebed en innerlijk werken door vóór alles in het eigen leven de onderscheiding te leren, ook door vormen van onthouding en ascese. Het celibaat omwille van het Rijk (vgl. Mat. 19, 12) zou moeten worden verstaan als een gave die in vrijheid, vreugde, belangeloosheid en nederigheid nog vóór toelating tot de wijdingen en de eerste professie moet worden herkend en gecontroleerd. De

bijdrage van de psychologie moet worden begrepen als hulp voor de affectieve rijping en de integratie van de persoonlijkheid, die moet worden opgenomen in de weg van de vorming overeenkomstig de professionele deontologie en het daadwerkelijke respect voor de vrijheid van wie wordt gevormd. De figuur van de rector of van wie voor de vorming verantwoordelijk is, wordt steeds belangrijker om de weg van de vorming te standaardiseren, tot een realistische onderscheiding te komen met raadpleging van alle bij de vorming betrokken personen en eventueel te beslissen de weg van de vorming te onderbreken en daarbij te helpen verder te gaan op een andere weg van roeping.

Wanneer de beginfase van de vorming is beëindigd, is het noodzakelijk de permanente vorming en de begeleiding van priesters, Godgewijde mannen en vrouwen, vooral de jongsten, te garanderen. Dezen zien zich vaak geconfronteerd met disproportionele uitdagingen en verantwoordelijkheden. De taak om hen te begeleiden komt niet alleen toe aan degenen die hiervoor met name gemachtigd zijn, maar moet ook persoonlijk worden uitgeoefend door bisschoppen en oversten.

Begeleiders van kwaliteit

Geroepen om te begeleiden

101. De jongeren hebben ons op vele wijzen gevraagd de figuur van de begeleider te kwalificeren. De dienst van de begeleiding is een authentieke zending, die vraagt om een apostolische bereidheid van wie haar vervult. Zoals de diaken Filippus, is de begeleider geroepen aan de roep van de Geest te beantwoorden door buiten de omheining van de muren van Jeruzalem, het beeld van de christelijke gemeenschap, te komen en deze te verlaten om zich te begeven naar een verlaten en ongastvrije, misschien gevaarlijke, plaats, waar hij zich moet inspannen om achter een reiskoets aan te gaan. Wanneer hij deze heeft bereikt, moet hij een manier vinden om een relatie te krijgen met de vreemde reiziger, om een vraag op te wekken die misschien nooit zou zijn geformuleerd (vgl. Hand. 8, 26-40). Kortom, begeleiden vereist zich met alle eigen kwaliteiten en capaciteiten ter beschikking stellen van de Geest van de Heer en van wie wordt begeleid en vervolgens de moed hebben nederig een stap opzij te doen.

Het profiel van een begeleider

102. Een goede begeleider is een evenwichtig iemand, die luistert, gelooft en bidt, die zich met eigen zwakheden en broosheden gemeten heeft. Daarom weet hij zonder moralisme en valse toegeeflijkheid hartelijk te zijn voor de jongeren. Wanneer het noodzakelijk is, weet hij ook een woord van broederlijke vermaning te bieden.

Het bewustzijn dat begeleiden een zending is die een diepe verworteling in het geestelijk leven vereist, zal hem helpen vrij te blijven ten opzichte van de jongeren die hij begeleidt: hij zal de uitkomst van hun traject respecteren en hen met het gebed steunen en genieten van de vruchten die de Geest voortbrengt in hen die voor hem hun hart openen, zonder te trachten zijn eigen wil en voorkeuren op te dringen.

Eveneens zal hij in staat zijn zich dienstbaar te maken in plaats van in het middelpunt te staan en een bezitterige en manipulatieve houding aan te nemen, die afhankelijkheid en geen vrijheid in de personen voortbrengt. Dit diepe respect zal ook de beste garantie zijn tegen gevaren van morele onderwerping en misbruik van iedere soort.

Het belang van de vorming

103. Om zijn eigen dienstwerk te kunnen verrichten zal een begeleider zijn eigen geestelijk leven moeten onderhouden door de relatie die hem verbindt met Hem die hem de zending heeft toevertrouwd, te voeden. Tegelijkertijd zal hij er behoefte aan hebben de steun te voelen van de kerkelijke gemeenschap waarvan hij deel uitmaakt. Het zal belangrijk zijn dat hij een specifieke vorming krijgt voor dit bijzonder ambt en dat hij op zijn beurt gebruik kan maken van begeleiding en supervisie.

Ten slotte dient eraan te worden herinnerd dat kenmerken van ons Kerk zijn, die veel waardering onder de jongeren oogsten, de beschikbaarheid zijn en het vermogen om in teamverband te werken: op die wijze is men van meer betekenis, effectiever en doeltreffender bij de vorming van de jongeren. Deze competentie bij het werk van de gemeenschap vraagt om een rijping van specifieke relationele vaardigheden: de discipline van het luisteren en het vermogen om ruimte te maken voor de ander, de bereidwilligheid om te vergeven en de bereidheid om zichzelf overeenkomstig een echte gemeenschapsspiritualiteit op het spel te zetten.

HOOFDSTUK VIER

DE KUNST VAN HET ONDERSCHIEDEN

De Kerk, de omgeving om te onderscheiden

Een gamma aan betekenissen in de verscheidenheid van de geestelijke tradities

104. De begeleiding van een roeping is een fundamentele dimensie van een proces van onderscheiding van de kant van de persoon die geroepen is om te kiezen. De term “onderscheiding” wordt in een veelvoud van, zij het onderling met elkaar in verband staande, betekenissen gebruikt. In een meer algemene zin wijst onderscheiding op het proces waarin belangrijke beslissingen worden genomen; in een tweede betekenis, die meer eigen is aan de christelijke traditie en waarbij wij in het bijzonder zullen blijven stilstaan, beantwoordt aan de geestelijke dynamiek waardoor een persoon, een groep of een gemeenschap de wil van God in hun concrete situatie tracht te herkennen en daaraan gevolg te geven: “Keurt alles, behoudt het goede” (1 Tess. 5, 21). Als het attent zijn op het herkennen van de stem van de Geest en het gevolg geven aan zijn oproep, is de onderscheiding een wezenlijke dimensie van de levensstijl van Jezus, veel meer dan een precies handelen is het een grondhouding.

Door heel de geschiedenis van de Kerk heen hebben de verschillende vormen van spiritualiteit ook met verschillende accenten met betrekking tot de verschillende charismatische gevoeligheden en historische tijdvakken het thema van de onderscheiding onder ogen gezien. Gedurende de synode hebben wij enkele gemeenschappelijke elementen herkend, die de verscheidenheid aan taalgebruik niet wegnemen: de tegenwoordigheid van God in het leven en de geschiedenis van iedere persoon; de mogelijkheid om de activiteit ervan te herkennen; de rol van het gebed, het sacramentele leven en de ascese; de voortdurende confrontatie met de eisen van het Woord van God; de vrijheid met betrekking tot verworven zekerheden; een voortdurende toetsing aan de hand van het dagelijkse leven; het belang van een juiste begeleiding.

De wezenlijke verwijzing naar het Woord en de Kerk

105. Als *innerlijke houding* die wortelt in een *daad van geloof* (Franciscus, *Toespraak tot de 1ste Algemene Bijeenkomst van de 15de Gewone Algemene Vergadering van de bisschoppensynode*, 3 oktober 2018), verwijst de onderscheiding wezenlijk naar de Kerk, waarvan de zending is ervoor te zorgen dat iedere man en iedere vrouw de Heer ontmoet die al aan het werk is in hun leven en in hun hart.

De context van een kerkelijke gemeenschap begunstigt een klimaat van vertrouwen en vrijheid bij het zoeken naar de eigen roeping in een omgeving van inkeer en gebed; hij biedt concrete mogelijkheden voor het opnieuw lezen van de eigen geschiedenis en het ontdekken van de eigen gaven en de eigen zwaktes in het licht van het Woord van God; hij maakt het mogelijk zich te vergelijken met getuigen die verschillende levenskeuzes belichamen. Ook de ontmoeting met de armen wekt op tot een verdieping van wat wezenlijk is in het bestaan, terwijl de sacramenten - in het bijzonder de eucharistie en de verzoening - degene die op weg gaat naar de ontdekking van Gods wil, voeden en ondersteunen.

De gemeenschappelijke horizon wordt bij iedere onderscheiding altijd geïmpliceerd, hij is nooit alleen te herleiden tot een persoonlijke dimensie. Tegelijkertijd stelt iedere persoonlijke onderscheiding vragen aan de gemeenschap door haar ertoe aan te zetten te luisteren naar hetgeen de Geest haar ingeeft door de geestelijke ervaring van haar leden: evenals iedere gelovige is ook de Kerk steeds aan het onderscheiden.

Het geweten in onderscheiding

God spreekt tot het hart

106. De onderscheiding richt de aandacht op hetgeen in het hart van iedere man en iedere vrouw gebeurt. In de Bijbelteksten wordt de term “hart” gebruikt om het middelpunt aan te geven van de innerlijkheid van de persoon, waar het luisteren naar het Woord dat God voortdurend tot hem richt, een criterium wordt voor een beoordeling van het leven en de keuzes (vgl. Ps. 139). De Bijbel neemt de persoonlijke dimensie in aanmerking, maar onderstreept tegelijkertijd de

gemeenschappelijke. Ook het door de profeten beloofde "nieuwe hart" is geen individuele gave, maar betreft heel Israël, in de traditie en de heilsgeschiedenis waarvan de gelovige is opgenomen (vgl. Ez. 36, 26-27). De evangeliën gaan in dezelfde lijn verder: Jezus benadrukt het belang van de innerlijkheid en plaatst het middelpunt van het morele leven in het hart (vgl. Mat. 15, 18-20).

Het christelijk idee van geweten

107. De apostel Paulus verrijkt hetgeen de Bijbelse traditie heeft uitgewerkt met betrekking tot het hart, door het in verband te brengen met de term "geweten", die hij neemt uit de cultuur van zijn tijd. In het geweten oogst men de vrucht van de ontmoeting en de gemeenschap met Christus: een heilzame verandering en het aannemen van een nieuwe vrijheid. De christelijke traditie benadrukt het geweten als de bevoorrechte plaats van een bijzondere intimiteit met God en van een ontmoeting met Hem, waar zijn stem zich laat horen: "Het geweten is de meest verborgen kern en het heiligdom van de mens, waarin hij alleen is met God, wiens stem binnen in hem weerklinkt" (*Gaudium et spes*, nr. 16). Dit geweten valt niet samen met het onmiddellijk en oppervlakkig voelen, noch met een "zelfbewustzijn": het getuigt van een transcendente tegenwoordigheid, die ieder in zijn eigen innerlijkheid vindt, maar waarover hij niet beschikt.

De vorming van het geweten

108. Het geweten vormen is de weg van heel het leven, waarin men leert dezelfde gevoelens als Jezus Christus te voeden door de criteria van zijn keuzes en de bedoelingen van zijn handelen over te nemen (vgl. Fil. 2, 5). Om de diepste dimensie van het geweten te bereiken is volgens de christelijke visie een zorg voor de innerlijkheid belangrijk die vóór alles tijden van stilte, biddende contemplatie en luisteren naar het Woord, de steun van de sacramentele praktijk en de leer van de Kerk omvat. Bovendien is een gewone praktijk van het goede noodzakelijk, die wordt gecontroleerd in het gewetensonderzoek: een oefening waarbij het niet alleen maar gaat om de zonden te identificeren, maar ook het werken van God te herkennen in de eigen dagelijkse ervaring, in de gebeurtenissen van de geschiedenis en de culturen waarin men is ingevoegd, in het getuigenis van zoveel andere mannen en vrouwen die ons zijn voorgegaan of ons met hun wijsheid begeleiden. Dit alles helpt om te groeien in de deugd van de voorzichtigheid en daarbij de algehele gerichtheid van het bestaan met concrete keuzes vorm te geven in het serene bewustzijn van de eigen gaven en eigen beperkingen. De jonge Salomo heeft om deze gave gevraagd, meer dan om al het andere (vgl. 1 Kon. 3, 9).

Het kerkelijk geweten

109. Het geweten van iedere gelovige staat in zijn meest persoonlijke dimensie altijd in verband met het kerkelijk geweten. Alleen door de bemiddeling van de Kerk en haar geloofstraditie kunnen wij toegang hebben tot het authentieke gelaat van God, die zich openbaart in Jezus Christus. De geestelijke onderscheiding doet zich derhalve voor als het oprechte werk van het geweten, in de eigen inzet om het

mogelijk goede te leren kennen op grond waarvan men op verantwoorde wijze een besluit moet nemen in het juist gebruik van de praktische rede, innerlijk en in het licht van de persoonlijke relatie met de Heer Jezus.

De praktijk van de onderscheiding

De vertrouwelijkheid met de Heer

110. Als ontmoeting met de Heer die zich in de intimiteit van het hart tegenwoordig stelt, kan de onderscheiding worden begrepen als een authentieke vorm van gebed. Hiervoor vraagt zij om gepaste tijden van inkeer, hetzij in de normale gang van het dagelijks leven, hetzij op bevoorrechte ogenblikken zoals retraites, cursussen over geestelijke oefeningen, bedevaarten enz. Een serieuze onderscheiding voedt zich met alle ogenblikken voor een ontmoeting met de Heer en een verdieping van de vertrouwelijkheid met Hem in de verschillende vormen waarmee Hij zich tegenwoordig stelt: de sacramenten, en in het bijzonder de eucharistie en de verzoening; het luisteren naar en het overwegen van God Woord, de *lectio divina* in de gemeenschap; de broederlijke ervaring van het gemeenschapsleven; de ontmoeting met de armen, met wie de Heer Jezus zich identificeert.

De gesteldheden van het hart

111. Zich openstellen voor het luisteren naar de stem van de Geest vereist precieze innerlijke gesteldheden: de eerste is de aandacht van het hart, begunstigd door een stilte en ontlediging die een ascese vereist. Even fundamenteel zijn het bewustzijn, de acceptatie van zichzelf en het berouw, samen met de bereidheid om orde te scheppen in het eigen leven en daarbij alles achter te laten wat een hindernis mocht blijken, en het weer verwerven van de innerlijke vrijheid die noodzakelijk is om keuzes te maken die alleen maar door de Heilige Geest worden geleid. Een goede onderscheiding vereist ook aandacht voor de bewegingen van het eigen hart door te groeien in het vermogen deze te herkennen en ze te benoemen. Ten slotte vereist de onderscheiding de moed zich in te zetten in een geestelijke strijd, daar zich ongetwijfeld verleidingen en hindernissen zullen voordoen die de Boze op onze weg brengt.

De dialoog van de begeleiding

112. De verschillende geestelijke tradities komen overeen wat het feit betreft dat een goede onderscheiding een regelmatige confrontatie met een geestelijke leidsman vereist. Op een authentieke en persoonlijke wijze de eigen ervaringen onder woorden brengen bevordert een verheldering ervan. Tegelijkertijd krijgt de begeleider een wezenlijke functie van externe confrontatie door bemiddelaar te worden van de moederlijke tegenwoordigheid van de Kerk. Het betreft een delicate functie, waarover in het vorige hoofdstuk is gesproken.

De beslissing en de bevestiging

113. De onderscheiding als dimensie van de levensstijl van Jezus en zijn leerlingen maakt concrete processen mogelijk die erop gericht zijn uit besluiteloosheid te komen door de verantwoordelijkheid voor de beslissingen op zich te nemen. De processen van onderscheiding kunnen daarom niet onbepaalde tijd duren, hetzij in gevallen van persoonlijke trajecten, hetzij in die van een gemeenschap en een instelling. Op de beslissing volgt een even fundamentele fase van verwezenlijking en controle in het dagelijkse leven. Het zal derhalve onontbeerlijk zijn verder te gaan in een fase van het aandachtig luisteren naar innerlijke weerklanken om de stem van de Geest te vernemen. De confrontatie met de concrete realiteit heeft een specifiek belang in deze fase. In het bijzonder wijzen verschillende geestelijke tradities op de waarde van het broederlijk leven en de dienst aan de armen als toetssteen van de genomen beslissingen en als de plaats waar de persoon zich ten volle openbaart.

DEEL DRIE

“ZE STONDEN ONMIDDELIJK OP”

114. *“Toen zeiden ze tot elkaar: ‘Brandde ons hart niet in ons, terwijl Hij onderweg met ons sprak en ons de Schriften ontsloot?’ Ze stonden onmiddellijk op en keerden naar Jeruzalem terug. Daar vonden ze de elf met de mensen van hun groep bijeen. Dezen verklaarden: ‘De Heer is werkelijk verrezen, Hij is aan Simon verschenen’. En zij van hun kant vertelden wat er onderweg gebeurd was en hoe Hij door hen herkend werd aan het breken van het brood”* (Luc. 24, 32-35).

Van het luisteren naar het Woord gaat men naar de vreugde van een ontmoeting die het hart vervult, zin geeft aan het bestaan en nieuwe energie geeft. De gezichten klaren op en de weg herkrijgt zijn kracht: het is het licht en de kracht van het antwoord van de roeping dat zending wordt naar de gemeenschap en heel de wereld. De leerlingen treden zonder te talmen en zonder angst op hun schreden terug om de broeders te bereiken en te getuigen van hun ontmoeting met de verrezen Jezus.

Een jonge Kerk

Een icoon van de verrijzenis

115. In continuïteit met de inspiratie van Pasen van Emmaus, illustreert de icoon van Maria Magdalena (vgl. Joh. 20, 1-18) de weg die de Kerk wil afleggen met en voor de jongeren als vrucht van deze synode: een weg van verrijzenis die leidt tot verkondiging en zending. Bezield door een diep verlangen naar de Heer, loopt Magdalena, het duister van de nacht trotserend, weg van Petrus en de andere leerling: haar beweging brengt die van hen op gang, haar vrouwelijke toewijding loopt op de weg van de apostelen vooruit en opent voor hen de weg. Bij de dageraad van die dag, de eerste van de week, komt de verrassing van de ontmoeting: Maria heeft gezocht, omdat zij liefhad, maar vindt, omdat zij wordt bemind. De Verrezene laat zich herkennen door haar bij haar naam te noemen en vraagt haar Hem niet tegen te houden, omdat zijn verrezen lichaam geen schat is om gevangen te zetten,

maar een Mysterie om te delen. Zo wordt zij de eerste missionaire leerlinge, de apostel van de apostelen. Genezen van haar wonden (vgl. Luc. 8, 2) en getuige van de verrijzenis, is zij het beeld van de jonge Kerk waarvan wij dromen.

Op weg zijn met de jongeren

116. De hartstocht om de waarheid te zoeken, de verbazing ten overstaan van de schoonheid van de Heer, het vermogen om te delen en de vreugde van de verkondiging leven ook nu nog in het hart van zeer veel jongeren, die levende ledematen zijn van de Kerk. Het gaat er derhalve niet om alleen maar iets te doen “voor hen”, maar te leven in gemeenschap “met hen” door samen te groeien in het begrijpen van het evangelie en het zoeken naar authentiekere vormen om het te beleven en ervan te getuigen. Een verantwoordelijke deelname van de jongeren aan het leven van de Kerk is geen optie, maar een vereiste van het leven van het doopsel en een onontbeerlijk element voor het leven van iedere gemeenschap. De inspanningen en zwaktes van de jongeren helpen ons beter te zijn, hun vragen dagen ons uit, hun twijfels bevragen ons over de kwaliteit van ons geloof. Ook hun kritiek is voor ons noodzakelijk, omdat wij niet zelden daardoor naar de stem van de Heer luisteren, die van ons een bekering van het hart en een vernieuwing van de structuur vraagt.

De wens om de jongeren te bereiken

117. Op de synode hebben wij ons steeds vragen gesteld over de jongeren, waarbij ons niet alleen degenen die deel uitmaken van de Kerk en daarin actief zijn, maar ook al degenen die een andere visie hebben op het leven, een ander geloof belijden of verklaren vreemd te staan tegenover een religieuze horizon. Alle jongeren, niemand uitgesloten, zijn in het hart van God en derhalve ook in het hart van de Kerk. Wij erkennen echter eerlijk dat deze woorden die op onze lippen weerklinken, geen werkelijke uitdrukking vinden in ons pastorale handelen: vaak blijven wij opgesloten in onze omgeving, die hun stem niet bereikt, of wijden wij ons aan minder veeleisende en meer bevredigende activiteiten en verstikken wij de gezonde pastorale onrust die ons uit onze vermeende zekerheden doet treden. En toch vraagt het evangelie van ons te durven en willen wij dat doen zonder aanmatiging en zonder te doen aan proselitisme door te getuigen van de liefde van de Heer en alle jongeren van de wereld de hand te reiken.

Geestelijke, pastorale en missionaire bekering

118. Paus Franciscus herinnert ons er vaak aan dat dit niet mogelijk is zonder een serieuze weg van bekering. Wij zijn ons ervan bewust dat het er niet alleen om gaat nieuwe activiteiten te doen ontstaan en wij willen geen “apostolische, expansionistische, minutieuze en goed ontworpen plannen die eigen zijn aan verslagen generaals” (Franciscus, *Evangelii gaudium*, nr. 96) schrijven. Wij weten dat wij om geloofwaardig te zijn een hervorming van de Kerk moeten beleven die een zuivering van het hart en veranderingen van stijl inhoudt. De Kerk moet zich werkelijk laten vormen door de eucharistie, die zij viert als hoogtepunt en bron van haar leven:

de vorm van een brood, samengesteld uit veel aren en gebroken voor het leven van de wereld. De vrucht van deze synode, de keuze die de Geest ons heeft ingegeven door luisteren en onderscheiding, is samen met de jongeren op weg te zijn en naar allen te gaan om te getuigen van de liefde van God. Wij kunnen dit proces beschrijven door te spreken van synodaliteit voor de zending, of missionaire synodaliteit: "Het tot stand brengen van een synodale Kerk is een onontbeerlijk uitgangspunt voor een nieuw missionair elan dat heel het Volk van God erbij betreft".² Het betreft de profetie van het Tweede Vaticaans Concilie, die wij nog niet in heel haar diepgang hebben aangenomen en ontwikkeld in haar dagelijkse implicaties en waaraan paus Franciscus ons heeft herinnerd, toen hij zei: "De weg van de *synodaliteit* is de weg die God verwacht van de Kerk van het derde millennium" (Franciscus, *Toespraak ter gelegenheid van de herdenking van de instelling van de 50ste verjaardag van de instelling van de Bisschoppensynode*, 17 oktober 2015). Wij zijn ervan overtuigd dat deze keuze, de vrucht van gebed en confrontatie, het de Kerk zal toestaan door de genade van God duidelijker "de jeugd van de wereld" te zijn en te blijken.

HOOFDSTUK EEN

De missionaire synodaliteit van de Kerk

Een wezenlijke dynamiek

De jongeren vragen ons samen op weg te zijn

119. De Kerk als geheel heeft op het ogenblik dat zij op deze synode ervoor heeft gekozen om zich met de jongeren bezig te houden, een heel precieze keuze gedaan: zij beschouwt deze zending als een baanbrekende pastorale prioriteit waarin tijd,

² Internationale Theologencommissie, *De synodaliteit in het leven en de zending van de Kerk*, 2 maart 2018, nr. 9. Het document illustreert bovendien de natuur van de synodaliteit in deze bewoordingen: "De synodale dimensie van de Kerk brengt het karakter van actief subject van alle gedoopten tot uitdrukking en tegelijkertijd de specifieke rol van het bisschopsambt in collegiale en hiërarchische gemeenschap met de bisschop van Rome. Deze ecclesiologische visie nodigt ertoe uit om de ontplooiing van de synodale gemeenschap tussen "allen", "enkelen" en "een" te bevorderen. Op verschillende niveaus en in verschillende vormen houdt de synodaliteit op het vlak van de particuliere Kerken, op dat van hun groeperingen op regionaal niveau en op dat van de universele Kerk het uitoefenen in van de *sensus fidei* van de *universitas fidelium* (allen), het ambt van leiding van het college van bisschoppen, ieder met zijn priestercollege (enkelen), en het ambt van eenheid van bisschop en paus (een). Zo blijken in de synodale dynamiek het gemeenschapsaspect dat heel het Volk van God insluit, de collegiale dimensie betreffende de uitoefening van het bisschopsambt en het ambt van primaat van de bisschop van Rome met elkaar verbonden te zijn. Deze correlatie bevordert de *singularis conspiratio* tussen gelovigen en herders, die een beeld is van de eeuwige *conspiratio*, beleefd in de Heilige Drie-eenheid.

energie en middelen gestoken moeten worden. Vanaf het begin van de weg van voorbereiding hebben de jongeren het verlangen tot uitdrukking gebracht erbij betrokken, gewaardeerd te worden en zich medehoofdrolspelers te voelen in het leven en de zending van de Kerk. Op deze synode hebben wij ervaren dat medeverantwoordelijkheid die met christelijke jongeren wordt beleefd, ook voor de bisschoppen een bron van diepe vreugde is. Wij herkennen in deze ervaring een vrucht van de Geest die voortdurend de Kerk vernieuwt en haar oproept om de synodaliteit in praktijk te brengen als een wijze van zijn en handelen, door de deelname te bevorderen van alle gedoopten en mensen van goede wil, ieder volgens zijn leeftijd, levensstaat en roeping. Op deze synode hebben wij ervaren dat collegialiteit die de bisschoppen verenigt *cum Petro et sub Petro* in de zorg voor het Volk van God, geroepen is vorm te krijgen en zich te verrijken door het in praktijk brengen van de synodaliteit op alle niveaus.

Het synodale proces duurt voort

120. Het einde van de vergaderwerkzaamheden en het document dat de vruchten ervan verzamelt, sluiten het synodale proces niet af, maar vormen een fase ervan. Daar de concrete omstandigheden, de reële mogelijkheden en de urgente behoeften van de jongeren tussen landen en continenten zeer verschillend zijn, ook al is dat in de gemeenschappelijkheid van het ene geloof, nodigen wij de bisschoppenconferenties en de particuliere Kerken uit dit traject voort te zetten door zich in te zetten voor gemeenschappelijke processen van onderscheiding die ook hen insluiten die geen bisschop zijn bij de beraadslagingen, zoals deze synode heeft gedaan. De stijl van deze kerkelijke trajecten zou het broederlijk luisteren en de dialoog tussen de generaties moeten bevatten met als doel pastorale richtlijnen uit te werken die in het bijzonder aandacht hebben voor de gemarginaliseerde jongeren en degenen die weinig of geen contact hebben met de kerkelijke gemeenschappen. Wij hopen dat aan deze trajecten gezinnen, religieuze instituten, verenigingen, bewegingen en de jongeren zelf deelnemen, zodat de “vlam” van wat wij in deze dagen hebben ervaren, zich verspreid.

De synodale vorm van de Kerk

121. De beleefde ervaring heeft de deelnemers aan de synode zich bewust gemaakt van het belang van een synodale vorm van de Kerk voor de verkondiging en de overdracht van het geloof. De deelname van de jongeren heeft ertoe bijgedragen de synodaliteit “op te wekken”, die een “wezenlijke dimensie van de Kerk is. [...] Zoals de heilige Johannes Chrysostomus zegt, “zijn Kerk en synode synoniem” - omdat de Kerk niets anders is dan het “samen op weg zijn” van de kudde van God op de paden van de geschiedenis Christus de Heer tegemoet” (Franciscus, *Toespraak ter gelegenheid van de herdenking van de 50ste verjaardag van de instelling van de Bisschoppensynode*, 17 oktober 2015). Synodaliteit kenmerkt zowel het leven als de zending van de Kerk, die het Volk van God is, gevormd door jongeren en ouderen, mannen en vrouwen van iedere cultuur en horizon, en het Lichaam van Christus, waarin wij ledematen van elkaar zijn, te beginnen bij wie gemarginaliseerd en vertrapt wordt. In de loop van de uitwisselingen en door de getuigenissen heeft de

synode enkele fundamentele kenmerken naar voren doen komen van een synodale stijl waartoe wij geroepen zijn ons te bekeren.

122. In de relaties - met Christus, met de anderen, in de gemeenschap - wordt het geloof overgedragen. Ook met het oog op de zending is de Kerk geroepen een relationeel gezicht aan te nemen dat het luisteren, het opnemen, de dialoog, de gemeenschappelijke onderscheiding in het middelpunt plaatst in een traject dat het leven van wie eraan deelneemt, verandert. “Een synodale Kerk is een Kerk van luisteren, in het bewustzijn dat luisteren “meer is dan horen”. Het is een wederzijds luisteren, waarbij ieder iets heeft te leren. Het gelovige volk, het college van bisschoppen, de bisschop van Rome: de een luisterend naar de ander; en allen luisterend naar de Heilige Geest, de “Geest van de waarheid” (Joh. 14, 17) om te leren kennen wat Hij “tot de Kerken zegt” (Apok. 2, 17) (Franciscus, *Toespraak ter gelegenheid van de herdenking van de 50ste verjaardag van de instelling van de Bisschoppensynode*, 17 oktober 2015). Op deze wijze presenteert de Kerk zich als “tent van de samenkomst” waarin de ark van het verbond wordt bewaard (vgl. Ex. 25): een dynamische Kerk in beweging, die terwijl ze op weg is, begeleidt, versterkt door zovele charisma’s en ambten. Zo stelt God zich in deze wereld tegenwoordig.

Een participatieve en medeverantwoordelijke Kerk

123. Een kenmerk van deze stijl van Kerk is de waardering voor de charisma’s die de Geest schenkt overeenkomstig de roeping en de rol van ieder van haar leden, door middel van een dynamiek van medeverantwoordelijkheid. Om deze te activeren is een bekering van het hart en een bereidheid tot wederzijds luisteren noodzakelijk die een daadwerkelijk gemeenschappelijk voelen opbouwt. Bezielde door deze geest, zullen wij op weg kunnen gaan naar een participatieve en medeverantwoordelijke Kerk die in staat is de rijkdom aan de verscheidenheid waaruit zij bestaat, te waarderen en daarbij dankbaar ook de inbreng verwelkomt van de leken, mannen en vrouwen, van het vrouwelijke en mannelijke Godgewijde leven en van groepen, verenigingen en bewegingen. Niemand moet aan de kant worden gezet of zichzelf aan de kant kunnen zetten. Dit is een manier om zowel het klerikalisme te vermijden dat velen van de besluitvorming uitsluit, als de klerikalisering van de leken die hen insluit in plaats van hen erop uit te sturen voor een missionaire inzet in de wereld.

De synode vraagt om de actieve deelname van de jongeren effectief en gewoon te maken op de plaatsen van medeverantwoordelijkheid in de particuliere Kerken, evenals in de organen van de bisschoppenconferenties en de universele Kerk. Bovendien vraagt zij dat de activiteit van het Jongerenbureau van het Dicasterie voor de Leken, het Gezin en het Leven ook wordt versterkt door de vorming van een orgaan dat de jongeren vertegenwoordigt op internationaal niveau.

Processen van gemeenschappelijke onderscheiding

124. De ervaring van “samen op weg zijn” als Volk van God helpt de zin van gezag in de optiek van dienst steeds beter te begrijpen. Van de herders wordt het vermogen

gevraagd de samenwerking in getuigenis en zending te doen groeien en processen van gemeenschappelijke onderscheiding te begeleiden om de tekenen van de tijd in het licht van het geloof en onder leiding van de Geest te interpreteren met de bijdrage van alle leden van de gemeenschap, te beginnen bij wie zich aan de rand bevindt. Kerkelijke verantwoordelijken met deze vermogens hebben een specifieke vorming tot synodaliteit nodig. Vanuit dit standpunt lijkt het veelbelovend gemeenschappelijke vormingstrajecten op te zetten onder jonge leken, jonge religieuzen en seminaristen, in het bijzonder voor wat thema's als het uitoefenen van gezag of het werken in teamverband betreft.

Een stijl voor de zending

De missionaire gemeenschap

125. Het synodale leven van de Kerk is in wezen gericht op de zending: het is “het teken en het instrument van de innige vereniging met God en van de eenheid van heel het menselijk geslacht” (*Lumen gentium*, nr. 1), tot aan de dag dat God “alles in allen” (1 Kor. 15, 28) zal zijn. De jongeren, die openstaan voor de Geest, kunnen de Kerk helpen om “de overgang van Pasen” te verwezenlijken “van het individualistisch begrepen “ik” naar het kerkelijke “wij”, waar ieder “ik” met Christus bekleed (vgl. Gal. 2, 20) leeft en de weg gaat met de broeders en de zusters als verantwoordelijk en actief subject in de ene zending van het Volk van God: (Internationale Theologencommissie, *De synodaliteit in het leven en de zending van de Kerk*, 2 maart 2018, nr. 107). Dezelfde overgang moet onder aandrang van de Geest en de leiding van de herders, plaatsvinden voor de christelijke gemeenschap, die geroepen is uit het egocentrische “ik” van het eigenbehoud te treden en zich in te zetten voor de dienst aan de inclusieve opbouw ten opzichte van heel de menselijke familie en van de schepping.

Een zending in dialoog

126. Deze fundamentele dynamiek heeft precieze gevolgen voor de manier om samen met de jongeren de zending te vervullen, die vereist vrijmoedig en zonder compromissen een dialoog te beginnen met alle mannen en vrouwen van goede wil. Zoals de heilige Paulus VI heeft gezegd: “De Kerk wordt woord; de Kerk wordt boodschap; de Kerk wordt gesprek” (*Ecclesiam suam*, nr. 67). In een wereld die wordt gekenmerkt door een veelsoortigheid van volken en een verscheidenheid aan culturen, is “samen op weg zijn” fundamenteel om geloofwaardigheid en doelmatigheid te geven aan initiatieven van solidariteit, integratie, bevordering van de gerechtigheid en om te laten zien waarin een cultuur van ontmoeting en belangeloosheid bestaat.

Juist de jongeren, die dagelijks in contact met hun leeftijdgenoten van andere christelijke gezindten, godsdiensten, overtuigingen en culturen leven, stimuleren de hele christelijke gemeenschap om de oecumene en de interreligieuze dialoog te beleven. Dit vraagt om de moed van de *parresia* bij het spreken en die van de

nederigheid bij het luisteren, waarbij men de ascese - en soms het martelaarschap - dat dit impliceert, op zich neemt.

Naar de randgebieden van de wereld

127. De praktijk van de dialoog en het zoeken naar gedeelde oplossingen vertegenwoordigen een duidelijke prioriteit in een tijd dat de democratische systemen worden uitgedaagd door een laag niveau van deelname en een onevenredige invloed van kleine belangengroepen die geen brede respons hebben in de bevolking, met gevaar van reductionistische, technocratische en autoritaire afwijkingen. De trouw aan het evangelie zal deze dialoog richten op het zoeken naar hoe een antwoord te geven op de dubbele kreet van de armen en van de aarde (vgl. Franciscus, *Laudato si'*, nr. 49), waarvoor de jongeren een bijzondere gevoeligheid tonen door bij de maatschappelijke processen de inspiratie van de principes van de sociale leer te betrekken: de waardigheid van de persoon, de universele bestemming van de goederen, de keuze bij voorkeur voor de armen, het primaat van de solidariteit, de aandacht voor de subsidiariteit, de zorg voor het gemeenschappelijke huis. Geen enkele roeping binnen de Kerk kan zich buiten deze gemeenschappelijke dynamiek van naar buiten treden en van dialoog plaatsen en daarom is elke inspanning van begeleiding geroepen zich te meten met deze horizon en daarbij een bijzondere aandacht te bewaren voor de armsten en de meest kwetsbaren.

HOOFDSTUK TWEE

SAMEN OP WEG ZIJN IN HET DAGELIJKS LEVEN

Van structuren naar relaties

Van delegeren naar erbij betrekken

128. Missionaire synodaliteit betreft niet alleen de Kerk op universeel niveau. De vereiste om samen op weg te zijn en daarbij een werkelijk getuigenis van broederschap in een vernieuwd en duidelijker gemeenschappelijk leven te geven betreft vooral de afzonderlijke gemeenschappen. Het is derhalve noodzakelijk in iedere lokale werkelijkheid het bewustzijn op te wekken dat wij volk van God zijn, verantwoordelijk voor het belichamen van het evangelie in de verschillende contexten en binnen alle dagelijkse omstandigheden te belichamen. Dat brengt met zich mee dat men treedt buiten de logica van het delegeren die het pastorale handelen zo bepaalt.

Wij kunnen bijvoorbeeld verwijzen naar de catechesetrajecten ter voorbereiding op de sacramenten, die een taak vormen die veel gezinnen geheel delegeren aan de parochie. Deze mentaliteit heeft ten gevolge dat de kinderen gevaar lopen het geloof niet te begrijpen als een werkelijkheid die het dagelijks leven verlicht, maar als een geheel van begrippen en regels die tot een omgeving behoren die van hun bestaan gescheiden is. Het is integendeel noodzakelijk samen op weg te zijn: de parochie heeft het gezin nodig om de jongeren het dagelijkse realisme van het geloof te laten

ervaren; het gezin heeft omgekeerd het ambt van de catechisten en de parochiestructuur nodig om de kinderen een meer organisch idee van het christendom te bieden, om hen binnen te leiden in de gemeenschap en hen open te stellen voor bredere horizonten. Het is derhalve niet voldoende structuren te hebben, als zich hierin geen authentieke relaties ontwikkelen; het is immers de kwaliteit van die relaties die evangeliseert.

De vernieuwing van de parochie

129. De parochie is noodzakelijkerwijs betrokken bij dit proces om de vorm te krijgen van een productievere gemeenschap, een omgeving waarvan de zending naar de laatste afstraalt. In deze bijzondere historische situatie komen verschillende signalen naar voren die ervan getuigen dat de parochie in verschillende gevallen er niet in slaagt te beantwoorden aan de geestelijke eisen van de mensen van onze tijd, vooral ten gevolge van enkele factoren die de levensstijl van de personen ten diepste hebben veranderd. Wij leven immers in een cultuur “zonder grenzen”, die ook op grond van de digitale communicatie en door een voortdurende mobiliteit gekenmerkt wordt door een nieuwe relatie van ruimte en tijd. In die context zou een idee van parochiële activiteit die alleen maar beperkt blijft tot de territoriale grenzen en niet in staat is met verschillende voorstellen de gelovigen, en in het bijzonder de jongeren, op te vangen, de parochie opsluiten in een onaanvaardbare onbeweeglijkheid en een zorgwekkende pastorale monotonie. Er is derhalve een pastorale heroverweging van de parochie noodzakelijk, in een logica van kerkelijke medeverantwoordelijkheid en missionair elan, terwijl ze daarbij vormen van synergie in het gebied ontwikkelt. Alleen zo zal er een veelbetekenende omgeving verschijnen die het leven van de jongeren opvangt.

Open en te ontcijferen structuren

130. In dezelfde richting van een grotere openheid en meer delen is het belangrijk dat de afzonderlijke gemeenschappen elkaar bevragen om te controleren of de levensstijlen en het gebruik van de structuren aan de jongeren een leesbaar getuigenis van het evangelie doorgeven. Het privéleven van veel priesters, zusters, religieuzen, bisschoppen is zonder meer sober en geëngageerd voor de mensen; maar het is bijna onzichtbaar voor de meesten, vooral voor de jongeren. Velen van hen vinden dat onze kerkelijke wereld een complex is dat moet worden ontcijferd; zij worden op een afstand gehouden door de rollen die wij spelen, en door de stereotypen waarmee deze gepaard gaan. Laten wij ervoor zorgen dat onze gewone leven in al zijn uitdrukkingen toegankelijker is. De daadwerkelijke nabijheid, het delen van ruimtes en activiteiten creëren de voorwaarden voor een authentieke communicatie die vrij is van vooroordelen. Op die manier heeft Jezus de verkondiging van het Rijk gebracht en op deze weg drijft ons ook vandaag zijn Geest voort.

Het leven van de gemeenschap

Een mozaïek van gezichten

131. Een synodale en missionaire Kerk wordt zichtbaar door middel van lokale gemeenschappen waarin veel gezichten wonen. Vanaf het begin heeft de Kerk geen starre en homologerende vorm gehad, maar zij heeft zich ontwikkeld als een veelvlak van personen met een verschillende gevoeligheid, herkomst en cultuur. Juist op deze wijze heeft zij laten zien in de aarden potten van de menselijke broosheid de onvergelijkelijke schat van het trinitaire leven te dragen. De harmonie die de gave van de Geest is, neemt de verschillen niet weg, maar brengt ze in overeenstemming door een symfonische rijkdom voort te brengen. Deze ontmoeting in het ene geloof tussen verschillende personen vormt de fundamentele voorwaarde voor de pastorale vernieuwing van onze gemeenschappen. Zij heeft invloed op de verkondiging, de viering en de dienst, ofwel op de fundamentele gebieden van de gewone pastoraal. De volkse wijsheid zegt dat “om een kind op te voeden er een dorp nodig is”: dit beginsel geldt tegenwoordig voor alle gebieden van de pastoraal.

De gemeenschap in het gebied

132. De daadwerkelijke verwezenlijking van een gemeenschap met veel gezichten is ook van invloed op de invoeging ervan in het gebied, op de openheid voor de maatschappelijke structuur en de ontmoeting met de burgerlijke instellingen. Alleen een verenigde en meervoudige gemeenschap zal zich op een open wijze voorstellen en het licht van het evangelie brengen op de gebieden van het maatschappelijk leven die ons vandaag uitdagen: de ecologische kwestie, het werk, de steun voor het gezin, de marginalisering, de vernieuwing van de politiek, het culturele en religieuze pluralisme, de weg voor gerechtigheid en vrede, de digitale omgeving. Dat gebeurt al in kerkelijke verenigingen en bewegingen. De jongeren vragen ons deze uitdagingen niet alleen onder ogen te zien en met allen de dialoog te voeren, niet om een stuk van de koek van de macht af te snijden, maar bij te dragen aan het algemeen belang.

Kerygma en catechese

133. De verkondiging van de gestorven en verrezen Christus, die ons de Vader heeft geopenbaard en de Geest heeft geschonken, is een fundamentele roeping van de christelijke gemeenschap. Van deze verkondiging maakt de uitnodiging aan de jongeren deel uit om in hun leven de tekenen van Gods liefde te herkennen en de gemeenschap te ontdekken als een plaats van een ontmoeting met Christus. Die verkondiging vormt de steeds weer tot leven te brengen grondslag van de jongerencatechese en verleent deze een kerygmatische hoedanigheid (vgl. Franciscus, *Evangelii gaudium*, nr. 164). De inzet om vaste en organische trajecten aan te reiken, die weten te integreren, moet levend gehouden worden: een levende kennis van Jezus Christus en zijn evangelie, het vermogen om in geloof de eigen ervaring en de gebeurtenissen van de geschiedenis te lezen, een begeleiding bij het gebed en de viering van de liturgie, de inleiding tot de *lectio divina* en de ondersteuning bij het getuigenis van de naastenliefde en het bevorderen van de gerechtigheid. Zo wordt dan een authentieke jongerenspiritualiteit voorgehouden.

Laten de catechetische trajecten de innige samenhang van het geloof tonen met de concrete ervaring van iedere dag, met de wereld van de gevoelens en banden, de vreugden en de teleurstellingen die men in studie en arbeid ervaart; laten zij de sociale leer van de Kerk weten te integreren; laten zij openstaan voor de taal van de schoonheid, de muziek en de verschillende artistieke uitdrukkingen en voor de vormen van digitale communicatie. Er dient goed rekening te worden gehouden met de dimensies van lichamelijke, affectiviteit en seksualiteit, aangezien er een diepe vervlechting is tussen opvoeding tot het geloof en opvoeding tot de liefde. Kortom, het geloof dient te worden begrepen als een praktijk, ofwel als een vorm van het wonen op de wereld.

Het is dringend noodzakelijk dat in de jongerencatechese de inzet voor taal en methodologie wordt vernieuwd zonder ooit het wezenlijke uit het oog te verliezen, dat wil zeggen de ontmoeting met Christus, die de kern van de catechese is. *YouCat*, *DoCat* en dergelijke instrumenten zijn met waardering ontvangen zonder de catechismussen die door de verschillende bisschoppenconferenties zijn vervaardigd, onvermeld te laten. Noodzakelijk wordt ook een vernieuwde inzet voor de catechisten, die vaak jongeren zijn ten dienste van andere jongeren die bijna hun leeftijdgenoten zijn. Het is belangrijk op een adequate wijze te zorgen voor hun vorming en ervoor te zorgen dat hun ambt meer wordt erkend door de gemeenschap.

Het centrale karakter van de liturgie

134. De eucharistieviering brengt het leven van de gemeenschap en de synodaliteit van de Kerk voort. Zij is de plaats van de overdracht van het geloof en de vorming tot de zending, waarbij duidelijk wordt dat de gemeenschap leeft van de genade en niet van het werk van eigen handen. Met de woorden van de oosterse traditie kunnen wij zeggen dat de liturgie de ontmoeting is met de Goddelijke Dienaar die onze wonden verbindt en voor ons het paasmaal bereidt, terwijl Hij ons zendt om zo ook te doen met onze broeders en zusters. Derhalve moet opnieuw duidelijk worden bevestigd dat de verplichting om met nobele eenvoud en met betrokkenheid van de verschillende plaatselijke ambten een wezenlijk ogenblik van de missionaire bekering van de Kerk vormt. De jongeren hebben laten zien dat zij authentieke vieringen waarin de schoonheid van de tekenen, de zorg voor de prediking en de gemeenschappelijke betrokkenheid werkelijk van God spreken, weten te waarderen en intens te beleven. Men moet dus hun actieve deelname bevorderen, maar wel de verwondering over het Mysterie levend houden; hun muzikale en artistieke gevoel tegemoetkomen, maar hen wel helpen begrijpen dat de liturgie niet louter zelfexpressie is, maar een handelen van Christus en de Kerk. Even belangrijk is het de jongeren begeleiden om de waarde van de eucharistische aanbidding te ontdekken als verlenging van de viering om daarin de beschouwing en het stille gebed te beleven.

135. Van groot belang in de geloofstrajecten is ook de praktijk van het sacrament van de verzoening. De jongeren hebben er behoefte aan zich beminde, vergeven, verzoend te voelen en hebben een verborgen nostalgie naar de barmhartige

omarming van de Vader. Daarom is het fundamenteel dat de priesters een edelmoedige bereidheid aanbieden voor de viering van dit sacrament. De gemeenschappelijke boetevieringen helpen de jongeren te naderen tot de individuele biecht en maken de kerkelijke dimensie van het sacrament meer expliciet.

136. In veel contexten speelt de volksvroomheid op een praktische, tastbare en directe wijze een belangrijke rol voor de toegang van de jongeren tot het geloofsleven. Terwijl de volksvroomheid de lichaamstaal en de affectieve deelname op hun waarde schat, draagt zij in zich het verlangen in contact te komen met God, die vaak door de bemiddeling van Maria en de heiligen verlost.

De bedevaart is voor de jongeren de ervaring van een weg die een metafoor wordt van het leven en de Kerk: door de schoonheid van de schepping en de kunst te aanschouwen, door de broederschap te beleven en zich in het gebed te verenigen met de Heer worden zo de beste voorwaarden voor de onderscheiding opnieuw voorgehouden.

De edelmoedigheid van de diaconie

137. De jongeren kunnen ertoe bijdragen om de stijl van de parochiegemeenschappen te vernieuwen en een broederlijke en dicht bij de armen staande gemeenschap op te bouwen. De armen, de afgedankte jongeren, degenen die het meest lijden, kunnen het beginsel van vernieuwing van de gemeenschap worden. Zij moeten worden erkend als onderwerp van de evangelisatie en helpen ons te bevrijden van de geestelijke wereldsheid. Vaak zijn de jongeren gevoelig voor de dimensie van de *diakonia*. Velen zijn actief betrokken bij het vrijwilligerswerk en vinden in het dienstwerk de weg om de Heer te ontmoeten. De toewijding aan de laatsten wordt zo werkelijk een geloofspraktijk waarbij men de liefde “met verlies” leert, die men in het middelpunt van het evangelie vindt en die ten grondslag ligt aan heel het christelijke leven. De armen, de kleinen, de ouderen zijn het vlees van de lijdende Christus: daarom is het zich ten dienste stellen van hen een manier om de Heer te ontmoeten en een bevoorrechte ruimte voor de onderscheiding van de eigen roeping. Een bijzondere openheid wordt in sommige contexten gevraagd voor migranten en vluchtelingen. Met hen moet men werken voor opname, bescherming, steun en integratie. Maatschappelijke inclusie van de armen maakt van de Kerk het huis van de naastenliefde.

Jongerenpastoraal in de context van de roeping

De Kerk, een huis voor de jongeren

138. Alleen een pastoraal die in staat is zich te vernieuwen, beginnend bij de zorg voor de relaties en bij de kwaliteit van de christelijke gemeenschap, zal veelbetekenend en aantrekkelijk zijn voor de jongeren. De Kerk zal zich zo aan hen kunnen presenteren als een huis dat verwelkomt, dat wordt gekenmerkt door een gezinsklimaat van vertrouwen en vertrouwelijkheid. Het hevige verlangen naar broederschap, dat zo vaak uit het luisteren van de synode naar de jongeren naar

voren is gekomen, vraagt aan de Kerk “een huis voor velen, een moeder voor alle volken” (Franciscus, *Evangelii gaudium*, nr. 288) te zijn: de pastoraal heeft de taak in de geschiedenis het universele moederschap van de Kerk te verwezenlijken door concrete en profetische gebaren van vreugdevolle en dagelijkse verwelcoming die er een huis voor de jongeren van maken.

De bezieling van de roeping in de pastoraal

139. De roeping is de spil waaromheen de dimensies van de persoon elkaar aanvullen. Dit beginsel betreft niet alleen de afzonderlijke gelovige, maar ook de pastoraal in haar geheel. Het is derhalve zeer belangrijk te verhelderen dat alleen in de dimensie van de roeping heel de pastoraal een één makend principe kan vinden, omdat zij daarin haar oorsprong en vervulling vindt. Bij de wegen van pastorale bekering die in de gang zijn gezet, wordt derhalve niet gevraagd om de roepingenpastoraal als gescheiden en onafhankelijke sector te versterken, maar de hele pastoraal van de Kerk te bezielen door de veelheid aan roepingen doelmatig te presenteren. Het doel van de pastoraal is immers allen en iedereen door middel van een weg van onderscheiding te helpen te komen tot “de gehele omvang van de volheid van de Christus” (Ef. 4, 13).

Een roepingenpastoraal voor de jongeren

140. Vanaf het begin van de synodale weg is sterk de noodzaak naar voren gekomen om vanuit het gezichtspunt van de roeping de jongerenpastoraal te definiëren. Zo komen de twee onontbeerlijke kenmerken van een pastoraal naar voren die bestemd is voor de jongere generaties: zij is “voor de jongeren”, omdat de doelgroep ervan de bijzondere en onherhaalbare leeftijd heeft die de jeugd is; zij betreft “de roeping”, omdat de jeugd de bevoorrechte tijd is voor levenskeuzes en een antwoord op Gods oproep. Het “op de roeping gericht zijn” van de jongerenpastoraal moet niet exclusief, maar inclusief worden verstaan. God roept op alle leeftijden - vanaf de moederschoot tot de ouderdom -, maar de jeugd is het bevoorrechte ogenblik van luisteren, beschikbaarheid en aanvaarden van Gods wil.

De synode brengt het voorstel naar voren dat er op het niveau van de nationale bisschoppenconferentie een “Directorium voor de jongerenpastoraal” vanuit het standpunt van de roeping wordt voorbereid dat de diocesane verantwoordelijken en de lokale werkers kan helpen om hun vorming en activiteit met en voor jongeren te kwalificeren.

Van versplintering tot integratie

141. Ook al erkennen de synodevaders dat er voor de pastorale sectoren een planning nodig is om improvisatie te vermijden, zij hebben bij verschillende gelegenheden hun onbehagen meegedeeld betreffende een zekere versnippering van de pastoraal van de Kerk. In het bijzonder hebben zij verwezen naar de verschillende vormen van pastoraal die de jongeren betreffen: jongerenpastoraal, gezinspastoraal, roepingenpastoraal, pastoraal voor school en universiteit,

maatschappelijke, culturele, charitatieve pastoraal, pastoraal van de vrije tijd enz. De vermenigvuldiging van zeer gespecialiseerde, maar soms afzonderlijke bureaus is niet nuttig voor de betekenis van het christelijke aanbod. In een verbrokkelde wereld die versnippering veroorzaakt en de vormen van lidmaatschap vermenigvuldigt, hebben de jongeren er behoefte aan te worden geholpen om het leven tot één geheel te maken door de dagelijkse ervaringen ten diepste te interpreteren en onderscheiding te maken. Als dit de prioriteit is, dan is het noodzakelijk een grotere coördinatie en integratie te ontwikkelen tussen de verschillende gebieden, waarbij men overgaat van een werk door “bureaus” naar een werk door “projecten”.

De vruchtbare relatie tussen evenementen en dagelijks leven

142. Gedurende de synode heeft men bij veel gelegenheden gesproken over de Wereldjongerendag en ook over zoveel andere evenementen die, samen met die welke door verenigingen, bewegingen, religieuze congregaties en andere kerkelijke instanties worden georganiseerd, zich op continentaal, nationaal en diocesaan niveau afspelen. Die ogenblikken van ontmoeting en delen worden bijna overal gewaardeerd, omdat zij de mogelijkheid bieden om op weg te zijn in termen van een pelgrimstocht, om de broederschap met allen te ervaren, vreugdevol met allen het geloof te delen en te groeien in het behoren tot de Kerk. Voor zeer veel jongeren zijn zij een ervaring van verandering geweest, waarbij zij de schoonheid van het gelaat van de Heer hebben ervaren en belangrijke levenskeuzes hebben gemaakt. De beste vruchten van deze ervaringen wordt geoogst in het dagelijkse leven. Derhalve wordt het belangrijk deze bijeenkomsten te plannen en te verwezenlijken als belangrijke fases van een deugdzaam proces op ruimere schaal.

Jeugdcentra

143. Speciale ruimtes die door de christelijke gemeenschap worden bestemd voor de jongeren, zoals recreatieruimtes en centra voor de jeugd, en andere dergelijke structuren tonen de hartstocht van de Kerk voor de opvoeding. Zij nemen veel vormen aan, maar blijven de bevoorrechte ruimte waar de Kerk een gastvrij huis wordt voor adolescenten en jongeren, die hun talenten kunnen ontdekken en in dienstbaarheid ter beschikking kunnen stellen. Zij geven een zeer rijk erfgoed op het terrein van de opvoeding door dat op brede schaal moet worden gedeeld ter ondersteuning van de gezinnen en de burgermaatschappij zelf.

In de dynamiek van een Kerk die erop uitgaat, is het noodzakelijk te denken aan een creatieve en flexibele vernieuwing van deze werkelijkheid door over te gaan van het idee van statische centra, waar jongeren kunnen komen, naar het idee van pastorale subjecten in beweging met en naar jongeren toe, dat wil zeggen in staat om hen te ontmoeten op plaatsen waar zij gewoonlijk leven - de school en de digitale omgeving, de existentiële randgebieden, de wereld van het platteland en die van de arbeid, de muzikale en artistieke expressie enz. - door een nieuw type van een dynamischer en actiever apostolaat te genereren.

HOOFDSTUK DRIE

EEN VERNIEUWD MISSIONAIR ELAN

Enkele zeer dringende uitdagingen

144. De synodaliteit is de methode waarmee de Kerk oude en nieuwe uitdagingen onder ogen kan zien, waarbij zij de gaven van al haar leden, te beginnen bij de jongeren, kan verzamelen en in dialoog kan laten treden. Dankzij de werkzaamheden van de synode hebben wij in Deel Een van dit *Document* enkele gebieden geschetst waarop het dringende noodzakelijk is het elan van de Kerk bij het verwezenlijken van de zending die Christus haar heeft toevertrouwd, te introduceren of te vernieuwen en die wij hier concreter zullen trachten te behandelen.

De zending in de digitale omgeving

145. De digitale omgeving vertegenwoordigt voor de Kerk een uitdaging op veel niveaus: het is derhalve onontbeerlijk de kennis van de dynamiek en de draagwijdte ervan vanuit antropologisch en ethisch standpunt te verdiepen. Zij vereist niet alleen erin thuis te zijn en de communicatieve mogelijkheden ervan met het oog op de christelijke verkondiging te bevorderen, maar ook de culturen en de dynamiek ervan te doordrenken van het evangelie. Sommige ervaringen zijn in dezen al aan de gang en moeten worden bemoedigd, verdiept, gedeeld. De prioriteit die velen geven aan het beeld als communicatief middel zal niet anders dan vragen kunnen stellen over de manieren van de overdracht van een geloof dat zich baseert op het luisteren naar het Woord van God en de lectuur van de Heilige Schrift. De christelijke jongeren, die evenals hun leeftijdgenoten van hun geboorte af met een digitale wereld vertrouwd zijn, vinden hier een authentieke zending, waarmee sommigen zich al bezighouden. Het zijn overigens dezelfde jongeren die vragen om in een onderscheiding te worden begeleid over rijpe levenswijzen in een tegenwoordig sterk gedigitaliseerde omgeving die het mogelijk maakt de gelegenheden aan te grijpen met voorkoming van de risico's.

146. De synode hoopt dat er in de Kerk passende daarvoor bestemde bureaus of organen worden ingericht voor de digitale cultuur en evangelisatie, die met de onontbeerlijke bijdrage van jongeren, de kerkelijk activiteit en reflectie op dit terrein bevorderen. Behalve het begunstigen van de uitwisseling en de verspreiding van goede praktijken op persoonlijk en gemeenschappelijk niveau en het ontwikkelen van adequate instrumenten van digitale opvoeding en van evangelisatie zouden zij ook systemen van certificering van de katholieke sites kunnen beheren om *fake news* betreffende de Kerk tegen te gaan of wegen te zoeken om het openbaar gezag te overreden een steeds stringenter politiek en steeds stringenter instrumenten te bevorderen voor de bescherming van minderjarigen op het *web*.

Migranten: muren neerhalen en bruggen bouwen

147. Velen onder de migranten zijn jongeren. De universele verspreiding van de Kerk biedt haar de grote mogelijkheid om de gemeenschappen van waaruit zij vertrekken

en die waar zij komen, met elkaar in dialoog te doen gaan door eraan bij te dragen angsten e geschillen te overwinnen en de banden te versterken die migraties dreigen te verbreken. “Opnemen, beschermen, steunen en integreren”, de vier werkwoorden waarmee paus Franciscus de actielijnen ten gunste van de migranten samenvat, zijn synodale werkwoorden.

Deze in werking zetten vereist de activiteit van de Kerk op alle niveaus en betreft alle leden van de christelijke gemeenschappen erbij. Van hun kant zullen de migranten, indien juist begeleid, geestelijke, pastorale en missionaire middelen aan de gemeenschappen die hen opnemen, kunnen bieden. Van bijzonder belang is de culturele en politieke inzet die ook door daartoe bestemde structuren moet worden voortgezet om te strijden tegen de verspreiding van xenofobie, racisme en het afwijzen van migranten. De middelen van de katholieke Kerk zijn een vitaal element in de strijd tegen de mensenhandel, zoals duidelijk blijkt in het werk van veel vrouwelijke religieuzen. De rol van de *Santa Marta Group*, die de religieuze verantwoordelijken en die van de politie verenigt, is cruciaal en vertegenwoordigt een goede praktijk waardoor men zich moet laten inspireren. Niet verwaarloosd mag worden, de inzet om het daadwerkelijk recht te waarborgen in eigen land te blijven voor de mensen die niet zouden willen migreren, maar gedwongen zijn dit te doen, en de steun voor de christelijke gemeenschappen die door de migraties dreigen leeg te lopen.

De vrouwen in de synodale Kerk

148. Een Kerk die een synodale stijl tracht te beleven, zal er niet omheen kunnen na te denken over de toestand en de rol van de vrouw binnen haarzelf en bijgevolg ook in de maatschappij. De mannelijke en vrouwelijke jongeren vragen hierom met grote aandrang. De ontwikkelde overwegingen vereisen een verwezenlijking te vinden door een werk van moedige culturele bekering en van verandering in de dagelijkse pastorale praktijk. Een terrein van bijzonder belang in dezen is dat van de vrouwelijke aanwezigheid in de kerkelijke organen op alle niveaus, ook in verantwoordelijke functies, en van de vrouwelijke deelname aan kerkelijke besluitvorming met respect voor de rol van de gewijde bedienaar. Het betreft een plicht van gerechtigheid, die zowel in de wijze waarop Jezus met de mannen en vrouwen van zijn tijd is omgegaan, als in het belang van de rol van enkele vrouwelijke figuren in de Bijbel, de heilsgeschiedenis en in het leven van de Kerk zijn inspiratie vindt.

Seksualiteit: een duidelijk, vrij, authentiek woord

149. In de huidige culturele context heeft de Kerk er moeite mee de schoonheid van het christelijk idee van lichamelijke seksualiteit over te dragen, zoals dat naar voren komt uit de Heilige Schrift, de traditie en de leer van de laatste pausen. Dringend noodzakelijk blijkt derhalve een zoeken naar meer adequate manieren die zich concreet vertalen in de uitwerking van vernieuwde wegen van vorming. Het is noodzakelijk de jongeren een antropologie voor te houden van de genegenheid en de seksualiteit die in staat is de juiste waarde te geven aan de kuisheid door met

pedagogische wijsheid de meest authentieke betekenis ervan voor de groei van de persoon in alle levensstaten te laten zien. Het gaat erom zich te richten op het empathisch luisteren, de begeleiding en de onderscheiding in de lijn, aangegeven door de recente leer. Daarom is het noodzakelijk te zorgen voor de vorming van pastorale werkers die geloofwaardig blijken te zijn, te beginnen bij de rijping van de eigen affectieve en seksuele dimensies.

150. Er bestaan kwesties betreffende het lichaam, de affectiviteit en de seksualiteit die een meer uitgediepte antropologische, theologische en pastorale uitwerking behoeven, die moet worden verwezenlijkt op de meest passende manieren en niveaus, van het lokale niveau tot het universele. Hieronder komen in het bijzonder die naar voren welke betrekking hebben op het verschil en de overeenkomst tussen mannelijke en vrouwelijke identiteit en op de seksuele neigingen. Wat dit betreft, beklemtoont de synode opnieuw dat God iedere persoon liefheeft en zo doet de Kerk door haar inzet te vernieuwen tegen iedere discriminatie en ieder geweld op seksuele grondslag. Eveneens bevestigt zij opnieuw het bepalende antropologische belang van het verschil en de wederkerigheid tussen man en vrouw, en beschouwt het definiëren van de identiteit van personen waarbij men alleen maar uitgaat van hun “seksuele geaardheid” als beperkend (Congregatie voor de Geloofsleer, *Brief aan de bisschoppen van de Katholieke Kerk over de pastorale zorg voor homoseksuele personen*, 1 oktober 1986, nr. 16).

In veel christelijke gemeenten bestaan al wegen van begeleiding in het geloof van homoseksuele personen: de synode beveelt aan deze trajecten te bevorderen. Bij deze wegen worden de personen geholpen de eigen geschiedenis te lezen; zich in vrijheid en verantwoordelijkheid aan te sluiten bij de eigen roeping van het doopsel; het verlangen te erkennen om te behoren tot en bij te dragen aan het leven van de gemeenschap; de beste vormen om dit te verwezenlijken te onderscheiden. Zo wordt iedere jongere, niemand uitgesloten, geholpen steeds meer de seksuele dimensie in de eigen persoonlijkheid te integreren door te groeien in de kwaliteit van de relaties en op weg te gaan naar de zelfgave.

Economie, politiek, werk, gemeenschappelijk huis

151. De Kerk zet zich in voor de bevordering van een maatschappelijk, economisch en politiek leven in het teken van de gerechtigheid, de solidariteit en de vrede, zoals ook de jongeren met aandrang vragen. Dit vereist de moed de stem te worden van wie geen stem heeft, bij de wereldleiders door corruptie, oorlogen, wapenhandel, drugshandel en uitbuiting van de natuurlijke bronnen aan te klagen en degene die daarvoor verantwoordelijk zijn, tot bekering uit te nodigen. In integraal perspectief kan dat niet worden gescheiden van de inzet voor de inclusie van de meest broze personen door trajecten op te zetten die het hun niet alleen mogelijk maken een antwoord te vinden voor de eigen behoeften, maar ook een eigen bijdrage aan de opbouw van de maatschappij te leveren.

152. Zich ervan bewust dat “werk een fundamentele dimensie van het bestaan van de mens op aarde vormt” (de heilige Johannes Paulus II, *Laborem exercens*, nr. 4)

en dat het ontbreken hiervan voor veel jongeren vernederend is, beveelt de synode de plaatselijke Kerken aan, de opname van de jongeren in deze wereld te bevorderen en te begeleiden, ook door middel van het steunen van initiatieven van ondernemerschap van jongeren. Ervaringen in deze zin zijn in veel plaatselijke Kerken verspreid en dienen te worden ondersteund en te worden versterkt.

153. Het bevorderen van de gerechtigheid stelt ook vragen betreffende het beheer van de goederen van de Kerk. De jongeren voelen zich thuis in een Kerk waar economie en financiën in transparantie en coherentie worden beleefd. Moedige keuzes in het perspectief van duurzaamheid, zoals aangegeven door de encycliek *Laudato si'*, zijn noodzakelijk, in zoverre een nagelaten respect voor het milieu nieuwe vormen van armoede genereert, waarvan de jongeren de eerste slachtoffers zijn. Systemen veranderen ook door te laten zien dat een andere manier van het beleven van de economische en financiële dimensie mogelijk is. De jongeren sporen de Kerk aan profetisch op dit terrein te zijn, met woorden, maar vooral door keuzes die laten zien dat een persoonsvriendelijke en milieuvriendelijke economie mogelijk is. Dat kunnen wij samen met hen doen,

154. Wat de ecologische kwesties betreft, zal het belangrijk zijn richtlijnen voor een concrete verwezenlijking van *Laudato si'* in de kerkelijke praktijk aan te reiken. Talrijke bijdragen hebben het belang onderstreept de jongeren een vorming voor een maatschappelijk-politieke inzet aan te bieden en het middel dat de sociale leer van de Kerk in dezen vertegenwoordigt. De jongeren die zich in de politiek inzetten, dienen te worden ondersteund en bemoedigd om te werken voor een werkelijke verandering van onrechtvaardige maatschappelijke structuren.

In interculturele en interreligieuze contexten

155. Het culturele en religieuze pluralisme is een groeiende werkelijkheid in het maatschappelijk leven van de jongeren. Christelijke jongeren bieden een mooi getuigenis van het evangelie, wanneer zij hun geloof op een wijze beleven die hun leven en hun dagelijkse activiteiten veranderen. Zij zijn geroepen zich open te stellen voor jongeren met een andere religieuze en spirituele traditie, met hen authentieke relaties te onderhouden die een wederzijdse kennis begunstigen en genezen van vooroordelen en stereotypen. Zij zijn zo de pioniers van een nieuwe vorm van interreligieuze en interculturele dialoog, die ertoe bijdraagt onze samenleving te bevrijden van uitsluiting, extremisme, fundamentalisme en ook van het manipuleren van de godsdienst voor sektarische en populistische doeleinden. Deze jongeren worden, als getuigen van het evangelie, met hun leeftijdgenoten degenen die een inclusief burgerschap van de verscheidenheid en van een maatschappelijk verantwoorde en constructieve inzet voor de maatschappelijke band en de vrede bevorderen.

Kortgeleden zijn er juist op voorstel van de jongeren initiatieven gelanceerd om de gelegenheid te bieden het samenleven te ervaren tussen mensen die behoren tot verschillende godsdiensten en culturen, opdat allen in een klimaat van hartelijkheid

en met respect voor de respectievelijke vormen van geloof actoren zijn in een gemeenschappelijk en gedeelde inzet in de maatschappij.

De jongeren voor de oecumenische dialoog

156. Wat de weg van de verzoening onder alle christenen betreft, is de synode erkentelijk voor het verlangen van veel jongeren om de eenheid tussen de gescheiden christelijke gemeenschap te doen groeien. Door zich in deze lijn in te zetten verdiepen de jongeren zeer vaak de wortels van hun eigen geloof en ervaren een ware openheid voor wat de anderen kunnen geven. Zij voelen dat Christus hen reeds verenigt, ook al blijven er sommige verschillen bestaan. Zoals paus Franciscus ter gelegenheid van zijn bezoek aan de patriarch Bartholomeüs in 2014 heeft gezegd, zijn het de jongeren “die ons vandaag ertoe aanzetten stappen voorwaarts te maken naar een volledige gemeenschap. En dat niet, omdat zij de betekenis niet kennen van de verschillen die ons nog scheiden, maar omdat zij verder weten te kijken, zijn zij in staat het wezenlijke te begrijpen dat ons reeds verenigt” (Franciscus, *Bijdrage ter gelegenheid van de Goddelijke Liturgie, Patriarchale Kerk van de Heilige Joris*, Istanboel, 30 november 2014).

HOOFDSTUK VIER

INTEGRALE VORMING

Concreetheid, complexiteit en integraliteit

157. De huidige toestand wordt gekenmerkt door een groeiende complexiteit van de maatschappelijke verschijnselen en van de individuele ervaring. In de concreetheid van het leven beïnvloeden de aan de gang zijnde veranderingen elkaar wederzijds en kunnen niet onder ogen worden gezien met een selectieve blik. In werkelijkheid staat alles in verband met elkaar: het gezinsleven en de professionele inzet, het gebruik van de technologieën en de wijze waarop men gemeenschap ervaart, de bescherming van het embryo en die van de migrant. De concreetheid spreekt ons van een antropologisch idee van de persoon als totaliteit en een wijze van kennen die de verbanden niet scheidt, maar begrijpt, leert van de ervaring door deze te lezen in het licht van het Woord, zich meer laat inspireren door voorbeeldige getuigenissen dan door abstracte modellen. Dat vereist een nieuwe benadering van de vorming, die zich richt op een integratie van de perspectieven, in staat stelt de verwevenheid van de problemen te begrijpen en de verschillende dimensies van de persoon tot een eenheid weet te maken. Deze benadering is ten diepste in overeenstemming met de christelijke visie die in de menswording van de Zoon de onscheidbare ontmoeting ziet tussen het goddelijke en het menselijke, tussen de aarde en de hemel.

Opvoeding, school en universiteit

158. Er is tijdens de synode in het bijzonder aangedrongen op de beslissende en onvervangbare taak van de professionele vorming, de school en de universiteit, ook omdat het plaatsen betreft waar het merendeel van de jongeren veel van hun tijd

doorbrengt. In sommige delen van de wereld is de basisopvoeding de eerste en meest belangrijke vraag die de jongeren tot de Kerk richten. Voor de christelijke gemeenschap is het derhalve belangrijk een betekenisvolle aanwezigheid in deze kringen tot uitdrukking te brengen met gekwalificeerde docenten, betekenisvol pastoraat kapelanieën en een adequate culturele inzet.

Een bijzondere overweging verdienen de katholieke opvoedingsinstituten, die de zorg van de Kerk voor de integrale vorming van de jongeren tot uitdrukking brengen. Het betreft kostbare ruimten voor de ontmoeting van het evangelie met de cultuur van een volk en voor de ontwikkeling van onderzoek. Deze instituten zijn geroepen een model van vorming voor te houden dat in staat is het geloof een dialoog te laten aangaan met de vragen van de hedendaagse wereld, met de verschillende antropologische perspectieven, met de uitdagingen van wetenschap en techniek, met de veranderingen in de maatschappelijke gebruiken en met de inzet voor de gerechtigheid.

Een bijzondere aandacht dient op deze terreinen te zijn weggelegd voor het bevorderen van de creativiteit van de jongeren op het gebied van wetenschap en kunst, poëzie en literatuur, muziek en sport, de digitale wereld en de media enz. Zo zullen de jongeren hun talenten kunnen ontdekken en vervolgens deze ter beschikking kunnen stellen van de maatschappij voor het welzijn van allen.

Nieuwe vormers voorbereiden

159. De recente apostolische constitutie *Veritatis gaudium* over de kerkelijke universiteiten en faculteiten heeft enkele fundamentele criteria voorgesteld voor een project van vorming dat opgewassen blijkt tegen de uitdagingen van het heden: de geestelijke, intellectuele en existentiële beschouwing van het kerygma, de open dialoog, de met wijsheid en creativiteit beoefende interdisciplinariteit en de dringende noodzaak van netwerken (vgl. *Veritatis gaudium*, nr. 4d). Die principes kunnen alle terreinen van opvoeding en vorming inspireren; het aannemen ervan zal vooral ten voordele zijn van de vorming van de nieuwe opvoeders door hen te helpen om zich open te stellen voor een van wijsheid getuigende visie die in staat is ervaring en waarheid te integreren. Een fundamentele taak op mondiaal niveau hebben de pauselijke universiteiten en op continentaal en nationaal niveau de katholieke universiteiten en de studiecetra. Periodieke controle, veeleisende kwalificering en voortdurende vernieuwing van deze instellingen is een grote strategische investering voor het welzijn van de jongeren en heel de Kerk.

Missionaire leerlingen vormen

160. De synodale weg heeft het groeiende verlangen onderstreept ruimte te maken voor en gestalte te geven aan het op de voorgrond treden van de jeugd. Het is vanzelfsprekend dat het apostolaat van de jongeren ten opzichte van de anderen niet mag worden geïmproviseerd, maar de vrucht moet zijn van een serieuze en adequate wijze van vorming: hoe dit proces te begeleiden? Hoe de juiste instrumenten aan de jongeren te reiken, opdat zij authentieke getuigen van het

evangelie zijn? Deze vraag valt ook samen met het verlangen van veel jongeren beter het eigen geloof te leren kennen: de Bijbelse wortels ervan te ontdekken, de historische ontwikkeling van de leer, de zin van de dogma's, de rijkdom van de liturgie te begrijpen. Dat maakt het de jongeren mogelijk na te denken over de actuele kwesties waarbij het geloof op de proef wordt gesteld om rekenschap weten af te leggen van de hoop die in hen leeft (vgl. 1 Petr. 3, 15).

Daarom stelt de synode een waardering voor van de ervaringen van de zending van de jongeren door het instellen van vormingscentra voor de evangelisatie, bestemd voor jongeren en jonge paren door middel van een integrale ervaring die afgesloten zal worden met het op zending sturen. Er zijn al in verschillende gebieden initiatieven van dit type, maar er wordt aan iedere bisschoppenconferentie gevraagd in de eigen context de uitvoerbaarheid ervan te bestuderen.

Een tijd om te begeleiden naar onderscheiding

161. Vaak heeft er in de aula van de synode een bedroefde oproep geklonken om voor de jongeren edelmoedig educatieve hartstocht, langere tijd en ook economische middelen te investeren. De verschillende bijdragen en gedurende de uiteenzetting op de synode naar voren gekomen wensen verzameland en tegelijkertijd luisterend naar de reeds in gang zijnde gekwalificeerde ervaringen, stelt de synode met overtuiging alle particuliere Kerken, religieuze congregaties, bewegingen, verenigingen en andere kerkelijke subjecten voor, om de jongeren een ervaring te bieden met het oog op de onderscheiding. Deze ervaring - waarvan de duur overeenkomstig context en gelegenheid moet worden vastgesteld - kan men kwalificeren als *een tijd, bestemd voor de rijping van een volwassenen christelijk leven*. Zij zou moeten voorzien in een voor langere tijd gescheiden zijn van de gewone omgeving en relaties en minstens rond drie onontbeerlijke spullen opgebouwd moeten worden: een ervaring van broederlijk leven, gedeeld met volwassen opvoeders, dat essentieel, sober is en het gemeenschappelijk huis respecteert; een sterk en betekenisvol, samen te beleven apostolisch voornemen; een aanbod van spiritualiteit, geworteld in het gebed en het sacramentele leven. Zo zijn er alle ingrediënten die noodzakelijk zijn, opdat de Kerk de jongeren die het zullen willen, een diepe ervaring van de onderscheiding van de roeping kunnen bieden.

Begeleiding tot het huwelijk

162. Onderstreept dient het belang te worden de paren gedurende de weg van voorbereiding op het huwelijk te begeleiden, rekening ermee houdend dat er verschillende legitieme manieren zijn om dergelijke trajecten te organiseren. Zoals *Amoris laetitia* in nr. 207 stelt, "gaat het er niet om hun de hele catechismus te geven, noch hen te overvoeren met teveel onderwerpen. [...] Het betreft een soort "initiatie" in het sacrament van het huwelijk die hun de elementen biedt die noodzakelijk zijn om het in de beste gesteldheid te kunnen ontvangen en met een zekere gedegenheid het gezinsleven te beginnen". Het is belangrijk de begeleiding van jonge gezinnen voort te zetten, vooral in de eerste jaren van het huwelijk door hen ook te helpen een actief onderdeel te worden van de christelijke gemeenschap.

De vorming van de seminaristen en de mannelijke/vrouwelijke religieuzen

163. De specifieke taak van de integrale vorming van de kandidaten voor het gewijde ambt en het mannelijke en vrouwelijke Godgewijde leven blijft een belangrijke uitdaging voor de Kerk. Er wordt ook herinnerd aan het belang van een solide culturele en theologische vorming voor de vrouwelijke en mannelijke religieuzen. Wat de seminaristen betreft, is vanzelfsprekend de eerste taak het aanvaarden en operationeel doorgeven van de nieuwe *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*. Gedurende de synode zijn enkele zaken naar voren gekomen die op een bijzondere wijze zijn onderstreept en die vermelding verdienen.

Op de eerste plaats de keuze van de vormers: het is niet voldoende dat ze cultureel goed voorbereid zijn, het is noodzakelijk dat zij in staat zijn tot broederlijke relaties, tot empathisch luisteren en een diepe innerlijke vrijheid. Op de tweede plaats zal het voor een adequate begeleiding een serieuze en competente werkzaamheid in verschillende teams op het terrein van de opvoeding die vrouwen insluiten. De vorming van deze vormingsteams, waarin verschillende roepingen interactie met elkaar hebben, is een kleine, maar kostbare vorm van synodaliteit die van invloed is op de mentaliteit van de jongeren bij de initiële vorming. Op de derde plaats moet de vorming erop gericht zijn bij de toekomstige herders en Godgewijde personen het vermogen te ontwikkelen om hun rol van leidsman op een gezagvolle en niet autoritaire wijze uit te oefenen door de jonge kandidaten ertoe op te voeden zich voor de gemeenschap te geven. Bijzondere aandacht dient te worden besteed aan enkele criteria van vorming zoals: het overwinnen van neigingen tot klerikalisme, het vermogen om in teamverband te werken, gevoel voor de armen, een transparantie van leven, bereidheid om zich te laten begeleiden. Op de vierde plaats is de ernst van de onderscheiding aan het begin doorslaggevend, want te vaak worden jongeren die zich bij de seminaries of huizen van vorming melden, ontvangen zonder een adequate kennis en een diepe bestudering van hun geschiedenis. De kwestie wordt bijzonder delicaat in het geval van “zwerfende seminaristen”: de relationele en affectieve instabiliteit en het gebrek aan kerkelijke verworteling zijn gevaarlijke signalen. De normen van de Kerk in dezen verwaarlozen is onverantwoordelijk gedrag dat zeer ernstige gevolgen kan hebben voor de christelijke gemeenschap. Een vijfde punt betreft de grootte van de gemeenschappen van vorming: in die welke te groot zijn, loopt men het risico van de depersonalisatie van het traject en van een niet adequate kennis van de jongeren op weg, terwijl die welke te klein zijn, het gevaar lopen verstikkend te zijn en onderworpen aan vormen van de logica van afhankelijkheid; in deze gevallen is het oprichten van interdiocesane seminaries of huizen van vorming die tussen meer religieuze provincies worden gedeeld, de beste oplossing, met duidelijke vormingsprojecten en goed gedefinieerde verantwoordelijkheden.

164. De synode formuleert drie voorstellen om de vernieuwing te begunstigen.

Het eerste betreft de gezamenlijke vorming van leken, Godgewijden en priesters. Het is belangrijk mannelijke en vrouwelijk jongeren in voortdurend contact te houden met

het dagelijkse leven van de gezinnen en de gemeenschappen, met een bijzondere aandacht voor de aanwezigheid van de figuur van de vrouw en de christelijke echtparen, zodat de vorming wortelt in de concreetheid van het leven en wordt gekenmerkt door een kenmerk van relaties dat in staat is tot interactie met de maatschappelijke en culturele context.

Het tweede voorstel houdt in, in het programma van voorbereiding op het gewijde ambt en het Godgewijde leven een specifieke voorbereiding in te bouwen betreffende de jongerenpastoraal door middel van vormingscursussen die gericht zijn op beleefde ervaringen van apostolaat en evangelisatie.

Het derde voorstel vraagt dat men binnen een authentieke onderscheiding van de personen en de situaties, overeenkomstig het idee en de geest van de *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* denkt over de mogelijkheid om de weg van de vorming te toetsen voor wat betreft de ervaring en gemeenschap. Dit geldt in het bijzonder voor de laatste fase van het traject dat voorziet in een geleidelijk invoeging in de pastorale verantwoordelijkheid. De formuleringen en modaliteiten zullen door de bisschoppenconferenties van ieder land door middel van hun *Ratio nationalis* aangegeven kunnen worden.

SLOT

Geroepen om heilig te worden

165. Al de verscheidenheid in roepingen komt bijeen in de ene en universele roeping tot heiligheid, die in wezen geen andere kan zijn dan de vervulling van de oproep tot de vreugde van de liefde die weerklinkt in het hart van iedere jongere. Feitelijk kunnen alleen maar vanuit de enige roeping tot heiligheid de verschillende vormen van leven vorm krijgen, wanneer men weet dat God “wil dat wij heilig zijn, en niet verwacht dat wij ons tevreden stellen met een middelmatig, verwaterd, onregelmatig bestaan” (Franciscus, *Gaudete et exsultate*, nr. 1). Heiligheid vindt haar onuitputtelijke bron in de Vader, die door zijn Geest ons Jezus zendt, “de heilige Gods” (Mar. 1, 24), gekomen te midden van ons om ons heilig te maken door de vriendschap met Hem die vreugde en vrede brengt in ons leven. In heel de gewone pastoraal van de Kerk het levend contact herstellen met het gelukkig bestaan van Jezus is een fundamentele voorwaarde voor iedere vernieuwing.

De wereld wakker schudden met de heiligheid

166. Wij moeten heilig zijn om de jongeren uit te kunnen nodigen het worden. De jongeren hebben luid gevraagd om een authentieke, heldere, transparante, vreugdevolle Kerk: alleen een Kerk van heiligen kan beantwoorden aan die vereisten! Velen van hen hebben haar verlaten, omdat zij er geen heiligheid hebben gevonden, maar middelmatigheid, aanmatiging, verdeeldheid en verdorvenheid. Helaas is de wereld meer verontwaardigd over het misbruik door enkele personen van de Kerk dan dat ze opnieuw tot leven is gebracht door de heiligheid van haar leden: daarom moet de Kerk in haar geheel een vastberaden, directe en radicale

verandering van perspectief tot stand brengen! De jongeren hebben behoefte aan heiligen die andere heiligen vormen door zo te laten zien dat “heiligheid het mooiste gezicht van de Kerk is” (Franciscus, *Gaudete et exsultate*, nr. 9). Er bestaat een taal die alle mannen en vrouwen van iedere tijd, plaats en cultuur kunnen begrijpen, omdat zij direct en helder is: het is de taal van de heiligheid.

Meegesleept door de heiligheid van de jongeren

167. Het is vanaf het begin van het synodale traject duidelijk geweest dat de jongeren een integraal deel van de Kerk zijn. Dat is dus ook hun heiligheid die in de laatste decennia een veelvormige bloei in alle delen van de wereld heeft voortgebracht: het is voor ons ontroerend geweest gedurende de synode de moed van zoveel jongeren te zien en te overdenken, die hun leven hebben opgegeven om slechts trouw te blijven aan het evangelie; het luisteren naar de getuigenissen van op de synode aanwezige jongeren die te midden van vervolgingen ervoor hebben gekozen het lijden van de Heer Jezus te delen, is opwekkend geweest. Door de heiligheid van de jongeren kan de Kerk haar geestelijk vuur en haar apostolische kracht vernieuwen. De balsem van de heiligheid, voortgebracht door een deugdzaam leven van zoveel jongeren, kan de wonden van de Kerk en de wereld verzorgen en ons weer brengen tot de volheid van de liefde waartoe wij altijd geroepen zijn: de heilige jongeren zetten ons ertoe aan terug te keren tot onze eerste liefde (vgl. Apok. 2, 4).

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING

INLEIDING

*De gebeurtenis van de synode die wij hebben meegemaakt
Het proces van de voorbereiding
Het Slotdocument van de synodevergadering*

VOORWOORD

Jezus is met de leerlingen van Emmaus onderweg

DEEL EEN

“HIJ LIEP MET HEN MEE”

HOOFDSTUK EEN. EEN LUISTERENDE KERK

Luisteren en zien met empathie

*De waarde van het luisteren
De jongeren willen gehoord worden
Het luisteren in de Kerk
Het luisteren van de herders en gekwalificeerde leken*

De verscheidenheid van contexten en culturen

*Een wereld in het meervoud
Veranderingen die aan de gang zijn
Buitensluiting en marginalisering
Mannen en vrouwen
De culturele kolonisatie*

Een eerste blik op de Kerk van nu

*De opvoedkundige verplichting van de Kerk
De activiteiten van de jongerenpastoraal
De druk van het bestuurlijke management
De situaties van de parochies
De initiatie in het christelijk leven
De vorming van seminaristen en gewijden*

HOOFDSTUK TWEE. DRIE VERBINDINGEN

De nieuwigheden van de digitale omgeving

*Een alles doordringende werkelijkheid
Het net van de mogelijkheden
De donkere kant van het net*

De migranten als voorbeeld van onze tijd

*Een veelsoortig verschijnsel
Geweld en kwetsbaarheid*

Geschiedenissen van scheiding en ontmoeting

De profetische rol van de Kerk

Alle soorten misbruiken herkennen en hierop reageren

Waarheidsvinding en vragen om vergeving

Naar de wortel gaan

Dankbaarheid en bemoediging

HOOFDSTUK DRIE. IDENTITEIT EN RELATIES

Familie en relaties tussen de generaties

De familie als bevoorrecht referentiepunt

Het belang van het moederschap en het vaderschap

De relaties tussen de generaties

Jongeren en culturele wortels

Vriendschap en relaties tussen gelijken

Lichaam en affectiviteit

Veranderingen die aan de gang zijn

De ontvangst van de morele leer van de Kerk

De vragen van de jongeren

Vormen van kwetsbaarheid

De wereld van de arbeid

Geweld en vervolgingen

Marginalisering en maatschappelijk onbehagen

De ervaring van het lijden

De rijkdom van de kwetsbaarheid

HOOFDSTUK VIER. Jongere zijn vandaag

Aspecten van de huidige jongerencultuur

Originaliteit en specificiteit

Maatschappelijke inzet en deelname

Kunst, muziek en sport

Spiritualiteit en religiositeit

De verschillende religieuze contexten

Het religieuze zoeken

De ontmoeting met Jezus

Het verlangen naar een levende liturgie

Deelname en een hoofdrol spelen

De jongeren willen een hoofdrol spelen

De redenen van een afstand

De jongeren in de Kerk

De vrouwen in de Kerk

De zending van de jongeren ten opzichte van hun leeftijdgenoten

Verlangen naar een authentiekere en broederlijkere kerkgemeenschap

Deel Twee

“HUN OGEN GINGEN OPEN”

Een nieuw Pinksteren

Het werken van de Heilige Geest

*De Geest verjongt de Kerk
De Geest in het leven van de gelovige
Een authentieke Godservaring*

HOOFDSTUK EEN. DE GAVE VAN DE JEUGD

Jezus als jongere tussen de jongeren

*De jeugd van Jezus
Met de blik van de Heer
Kenmerken van de jeugdige leeftijd
De gezonde onrust van de jongeren
De gewonde jongeren*

Volwassen worden

*De leeftijd van de keuzes
Het bestaan in het teken van de zending
Een pedagogie die in staat is te bevragen
De ware zin van autoriteit
De band met het gezin*

Tot vrijheid geroepen

*Het evangelie van de vrijheid
Een vrijheid in wisselwerking
Vrijheid en geloof
De gewonde en verlostte vrijheid*

HOOFDSTUK TWEE. HET MYSTERIE VAN DE ROEPING

Het zoeken naar de roeping

*Roeping, reis en ontdekking
Roeping, genade en vrijheid
Schepping en roeping
Voor een cultuur van de roeping*

De roeping om Jezus te volgen

*De aantrekkingskracht van Jezus
Geloof, roeping en leerlingenschap
De Maagd Maria*

Roeping en roepingen

*Roeping en zending van de Kerk
De verscheidenheid aan charisma's
Beroep en roeping
Het gezin
Het Godgewijde leven
Het gewijde ambt
De omstandigheden van de "singles"*

HOOFDSTUK DRIE. DE ZENDING OM TE BEGELEIDEN

De Kerk die begeleidt

*Ten overstaan van de keuzes
Samen het brood breken
Omgeving en rol*

Het invoegen in de maatschappij begeleiden

Begeleiding van de gemeenschap, van de groep en persoonlijke begeleiding

Een vruchtbare spanning

De begeleiding van de gemeenschap en van de groep

De persoonlijke geestelijke begeleiding

Begeleiding en sacrament van verzoening

Een integrale begeleiding

De begeleiding in de vorming tot het gewijde ambt en het Godgewijde leven

Begeleiders van kwaliteit

Geroepen om te begeleiden

Het profiel van een begeleider

Het belang van de vorming

HOOFDSTUK VIER. DE KUNST VAN HET ONDERSCHIEDEN

De Kerk, de omgeving om te onderscheiden

Een gamma van betekenissen in de verscheidenheid van de geestelijke tradities

De wezenlijke verwijzing naar het Woord en de Kerk

Het geweten in onderscheiding

God spreekt tot het hart

Het christelijk idee van geweten

De vorming van het geweten

Het kerkelijk geweten

De praktijk van de onderscheiding

De vertrouwelijkheid met de Heer

De gesteldheden van het hart

De dialoog van de begeleiding

De beslissing en de bevestiging

DEEL DRIE

“ZE STONDEN ONMIDDELLIJK OP”

Een jonge Kerk

Een icoon van de verrijzenis

Op weg zijn met de jongeren

Het verlangen om alle jongeren te bereiken

Geestelijke, pastorale en missionaire bekering

DE MISSIONAIRE SYNODALITEIT VAN DE KERK

Een wezenlijke dynamiek

De jongeren vragen ons samen op weg te zijn

Het synodale proces duurt voort

De synodale vorm van de Kerk

Een participatieve en medeverantwoordelijk Kerk

Processen van gemeenschappelijke onderscheiding

Een stijl voor de zending

De missionaire gemeenschap

Een zending in dialoog

Naar de randgebieden van de wereld

HOOFDSTUK TWEE. Samen op weg zijn in het dagelijks leven

Van structuren naar relaties

Van delegeren naar erbij betrekken

De vernieuwing van de parochie

Open en te ontcijferen structuren

Het leven van de gemeenschap

Een mozaïek van gezichten

De gemeenschap in het gebied

Kerygma en catechese

Het centrale karakter van de liturgie

De edelmoedigheid van de diaconie

Jongerenpastoraal in de context van de roeping

De Kerk, een huis voor de jongeren

De bezieling van de roeping in de pastoraal

Een roepingpastoraal voor de jongeren

Van versplintering tot integratie

De vruchtbare relatie tussen evenementen en dagelijks leven

Jeugdcentra

HOOFDSTUK DRIE. EEN VERNIEUWD MISSIONAIR ELAN

Enkele zeer dringende uitdagingen

De zending in de digitale omgeving

Migranten: muren neerhalen en bruggen bouwen

De vrouwen in de synodale Kerk

Seksualiteit: een duidelijk, vrij, authentiek woord

Economie, politiek, werk, gemeenschappelijk huis

In interculturele en interreligieuze contexten

De jongeren voor de oecumenische dialoog

HOOFDSTUK VIJF. INTEGRALE VORMING

Concreetheid, complexiteit en integraliteit

Opvoeding, school en universiteit

Nieuwe vormers voorbereiden

Missionaire leerlingen vormen

Een tijd om te begeleiden naar onderscheiding

Begeleiding tot het huwelijk

De vorming van de seminaristen en de mannelijke en vrouwelijke religieuzen

SLOT

Geroepen om heilig te worden

De wereld wakker schudden met de heiligheid

Meegesleept door de heiligheid van de jongeren